

10
ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΝΟΠΟΥΛΟΥ 14
ΑΘΗΝΑΙ (136)

ΚΕΝΤΡΟΝ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ
Αριθ. Έρωτ. ΠΕΛ.Υ, 9/1972

Α'
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΘΗΝΑΙ 1968
ΕΚ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

10-12-1969/17-1-1970

2
ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1. Ἐξεταζόμενος τόπος (χωρίον, κωμόπολις) Ἑλαιοχώριον....
(παλαιότερον ὄνομα Ἀλῆ - Σούμανη), Ἐπαρχίας Πατρῶν....,
Νομοῦ Ἀκαΐας.....
2. Ὀνοματεπώνυμον τοῦ ἐξετάσαντος καὶ συμπληρώσαντος Γεράβι-
μας. Θεοφιλάτος. ἐπάγγελμα Διδάσκαλος.....
Ταχυδρομικὴ διεύθυνσις Ἑλαιοχώριον - Πατρῶν.....
Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον... 8 ἔτη (2).....
3. Ἀπὸ ποῖα πρόσωπα κατεγράφησαν αἱ παρατιθέμεναι πληροφορίες :
α) ὄνομα καὶ ἐπώνυμον Νικόλαος Παπαναβίου, Πρόε-
δρος τοῦ χωρίου.....
ἡλικία... 73... γραμματικαὶ γνώσεις Σχολαρχεῖον.....
..... τόπος καταγωγῆς Ἑλαιοχώριον...
Πατρῶν.....
β) (ὄνομα) Γεώργιος Πατρῶν. τῆς χωρογραφίας (ἐπιστάτης τῆς)

Α'. α'. ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920

- 1) Ποῖαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σποράν καὶ ποῖαι διὰ
βοσκήν ποιμνίων ; Αἰ. Ἰδιαί.....
.....
Ἐπὶ τῇ περιοχῇ αὗται χωρίζονται ἢ ἐνηλλάσσοντο κατὰ χρονικὰ διαστή-
ματα ; Ὁχι.....
- 2) Εἰς ποίους ἀνήκον ὡς ἰδιοκτησίαι ; α) εἰς φυσικὰ πρόσωπα,
δηλ. εἰς τοὺς χωρικοὺς· β) εἰς γαιοκτῆμονας (Ἕλληνας ἢ ξένους, ὡς
π.χ. Τούρκους)· γ) εἰς Κοινότητες· δ) εἰς μονὰς κλπ. . 25. Φυτί-
κα. πέρσινια.....
- 3) Ὁ πατὴρ διατηρεῖ τὴν περιουσίαν του συγκεντρωμένην καὶ μετὰ τὸν
γάμον τῶν τέκνων του, διανεμομένης ὑπ' αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν
του ; Ὁχι... διένεμεν ταῦτα εἰς τὰ τέκνα με-
τὰ τὸν γάμον των.....

β'. 1) Οί κάτοικοι ασχολούνται μόνον εις τὴν γεωργίαν ἢ μόνον εις τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ συγχρόνως εις ἀμφοτέρας, δηλ. τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν ; ἢ λαβοῦντες γεωργίαν, θίγουντες κτηνοτροφίαν καὶ ἐλάχιστοι εἰς ἀμφοτέρας .....

2) Οἱ τεχνῖται (δηλ. οἱ βιοτέχναι) ασχολοῦνται ἐν παρέργῳ καὶ εις τὴν γεωργίαν ; δὲν ὑπάρχουν τεχνῖται .....

γ'. 1) Εἰς τὰ μεγάλα κτήματα : τῶν γαιοκτημόνων (τσιφλικούχων), τῶν μοναστηρίων ποῖοι εἰργάζοντο εἰς αὐτά ; καὶ ὑπὸ ποίους ὄρους ὡς άτομα ἢ μὲ ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειάν των ; δὲν ὑπάρχουν γαιοκτήμονες .....

2) Πῶς ἐκαλοῦντο οὗτοι ; (κολλῆγοι, σέμπροι, μισακάτορες, σημισακατόροι κλπ.) ..... Ποία ἦτο ἡ κοινωνικὴ των θέσις ; .....

3) Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβὴ των ; (εἰς εἶδος ἢ εἰς χρήμα ;) .....

4) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ ἐργάται ; ἐποχικῶς, δηλ. διὰ τοῦ θερίσματος, τὸ ἀλώνισμα, τὸν τρυγητὸν ἢ δι' ὅλον τὸν χρόνον ; Ἀπὸ ποῦ προήρχοντο οὗτοι ; ἦσαν ἄνδρες μόνον ἢ καὶ γυναῖκες ; ποίαν ἀμοιβὴν ἐλάμβανον ; ἡμερομίσθιον εἰς χρήμα ἢ εἰς εἶδος ; .....

5) Ἐχρησιμοποιοῦντο καὶ δοῦλοι (ὑπηρέται) ἢ δοῦλαι ; Ἐὰν ναί, ἀπὸ ποίους τόπους προήρχοντο ; .....

6) α) Οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι τοῦ τόπου ποῦ ἐπῆγαιναν δι' ἀνεύρεσιν ἐργασίας ; ἤρχοντο εἰς τὰ ἰδιώκων κτήματα .....

β) Ἐπῆγαιναν ἐποχικῶς : ὡς ἐργάται ..... ἢ ὡς τεχνῖται κτίσται, γύφτοι (σιδηρουργοί), βαφεῖς (μπογιατζήδες), πραγματευτάδες (ἔμποροι) κλπ. ; .....

δ'. 1) Πώς ἐλιπαίνοντο παλαιότερον τὰ χωράφια: με ζωϊκὴν κόπρον (βοῶν, αἰγοπροβάτων κλπ.), φυτικὴν (με καῦσιν: α) τῆς καλαμιᾶς μετὰ τὸν θερισμόν, β) τῶν θάμνων κλπ.) ἢ με κάλυψιν (παράχωμα) χλόης (τριφυλλιοῦ, λαθουριοῦ κλπ.) δι' ὀργώματος; ...
 μέ ζωϊκὴν κόπρον, μέ φυτικὴν καὶ μέ κάλυψιν
 τῆς χλόης.....

2) Πότε ἔγινε τὸ πρῶτον χρῆσις χημικῶν λιπασμάτων εἰς τὸν τόπον σας; ... τὸ ἔτος... 1930.....

ε'. Ἀπὸ πότε χρησιμοποιοῦνται: τὸ σιδηροῦν ἄροτρον καὶ αἱ γεωργικαὶ μηχαναὶ εἰς τὸν τόπον σας; .. εἰς τὸν ἄροτρον ἀπὸ 1925
 γεωργικὰ μηχανὰ ἀπὸ 1955.....

1) Σιδηροῦν ἄροτρον (τύποι αὐτοῦ, δηλ. μονόφτερο, δίφτερο κλπ.). Εἰς ποῖα κτήματα ἐχρησιμοποιεῖτο (ἢ χρησιμοποιεῖται) κάθε τύπος; Ποῖος κατεσκεύαζε τὸ ἄροτρον τοῦτο ἢ ἀπὸ ποῦ ἐγίνετο ἡ προμήθεια αὐτοῦ; .. εἰς τὸν ἄροτρον μονόφτερον καὶ δίφτερον τοῦ
 τύπου καμαράων. Ἀπὸ τῶν βιομηχανιᾶν Γαλατάνη
 ἢ Σταυρατοπούλου.....

Παραθέσατε σχεδιαγράφημα (ἢ φωτογραφίαν) ἐκάστου τύπου σιδηροῦ ἄροτρου μετὰ τὰς ἀντιστοίχους ὀνομασίας τῶν μερῶν αὐτοῦ, ὡς τοῦ κατωτέρω παρατιθεμένου. (ἀρ. θελίδα 3η τῆς

1..... 4..... 7..... 10. κερογράφου βολ.
 2..... 5..... 8. κεχιδάων ὕλης.).....
 3..... 6..... 9.....

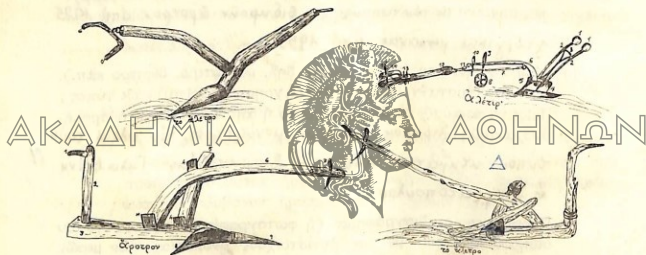
2) Τρακτέρ (ἀπὸ πότε εἶναι ἐν χρήσει;) .. ἀπὸ τοῦ 1955.....
 3) Μηχανὴ θερισμοῦ .. ἀπὸ τοῦ 1955.....

4) Μηχανή δεσίματος τῶν σταχύων (δεματιῶν). ἀπὸ τοῦ 1955.

5) Μηχανή ἀλωνισμού ἀπὸ τοῦ 1955.

στ'. 1) Τὸ ξύλινον ἄροτρον. Ποῖος κατασκευάζει (ἢ κατασκευάζει) τὸ παλαιὸν ξύλινον ἄροτρον. ὁ γεωργὸς μὲν ἐξ τοῦ

2) Ποία ἦτο ἡ μορφή τοῦ παλαιοῦ ξυλίνου ἄρότρου εἰς τὸν τόπον σας καὶ ποία εἶναι σήμερον. Ποῖαι διαφοραὶ ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν) εἰς τὸ χρησιμοποιούμενον ἄροτρον εἰς τὸν τόπον σας ἀπὸ τὰ εἰκονιζόμενα ἐνταῦθα; (ὄρα βελίδα 3-4 τῆς κεντρ. συλλεχθ. ἑλ.).

3) Ἰχνογραφήσατε τὸ ξύλινον ἄροτρον⁽¹⁾ καὶ τὸν ζυγὸν ὡς ἀπαντᾶται εἰς τὸν τόπον σας καὶ παραθέσατε τὰ ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐν χρήσει ὀνόματα τῶν διαφόρων μερῶν καὶ τῶν ἐξαρτημάτων αὐτοῦ. (ὄρα βελίδα 4 ης κεντρ. συλλεχθ. ἑλ.).

1.	6.	11. ....
2.	7.	12. ....
3.	8.	13. ....
4.	9.	14. ....
5.	10.	15. ....

(1) Ἐὰν εἶναι δυνατόν ἀποστείλατε καὶ φωτογραφίαν.

(Ἐὰν ὑπάρχουν διαφοραί, δύνασθε νὰ μεταβάλετε τὴν ἀνωτέρω ἀρί-
θμῳσιν).

- 4) Τὸ ὕνι. Τὸ ὕνι τοῦ ξυλίνου ἀρότρου ἦτο (ἢ εἶναι) μιᾶς μορφῆς διὰ τὴν ἀροτρίασιν ὅλων τῶν εἰδῶν τῶν χωραφιῶν ; δηλ. τῶν χωματερῶν (λιβάδια, κῆποι) καὶ τῶν πετρωδῶν. — Ἰχνογραφή-
σατε ἢ φωτογραφήσατε τὸ ἐν χρήσει ὕνι (ἢ τὰ ἐν χρήσει, ἐὰν εἶναι διαφόρων τύπων) καὶ σημειώσατε τὴν χρήσιν ἐκάστου.

ἦτο. μιᾶς . . μορφῆς . . ὅλων . . τῶν . . εἰδῶν . . χωραφίῶν . . . . .

.....

- 5) Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς σπάθης τοῦ ἀρότρου; . . τὸ . . τερεῖ . . τὸ ῥαχῆ . .

(ᾧρα . . βελίδα . . Ἀμ . . τῆς . . χειρογράφου . . βυλεχθείον . . ἔλκυσ).

- 6) Ἦτο (ἢ εἶναι) κατασκευασμένη ἐκ ξύλου ἢ σιδήρου ; ἐκ ἑνὸς ἢ . .

.....

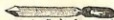
- 7) Ἔργαλεῖα διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἀρότρου (π.χ. σκεπάρνι, πριόνι, ἀρίδι, ἀρνάρι, ξυλοφάι κλπ.). . . τε . .
βυλεχθείον . . τὸ . . ἀρίδι . . τὸ . . ξυλοφάι . . καὶ . . τὰ . . βυλεχθείον . .
π.α.γ.ο.ν. (ᾧρα . . βελίδα . . Ἀμ . . τῆς . . χειρογράφου . . βυλεχθείον . . ἔλκυσ).

πριόνι

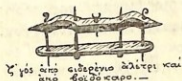

ἀρίδα

ῥινι ἢ ξυλοφάι (ἀρνάρι)

- 8) α) Διὰ τὸν ἄροτον (ζευγάρισμα, ὄργωμα) ποῖα ζῶα ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) : βόες ἢ ἄλλο ζῶον, δηλ. ἵππος, ἡμίονος, ὄνος. *Παλαιότερον ἐν οὐ βόει, θήκερον. ἰσηεῖ. ἢ ἡμίονος*
- β) Ἐχρησιμοποιοῦντο (ἢ χρησιμοποιοῦνται) διὰ τὸ ὄργωμα δύο ζῶα ἢ ἓν ; ... *Δύο. βόες. ἐν οὐ. ἰπφοες. ἢ. ἡμίονος.*
- 9) Διὰ τὸ ζευγάρισμα μὲ δύο ζῶα ἦτο (ἢ εἶναι) ἀναγκαῖος ὁ ζυγός ; *Ναι.*

Σχεδιάσατε τὴν μορφήν τοῦ παλαιότερου καὶ τοῦ σημερινοῦ ζυγοῦ (ἢ φωτογραφήσατε αὐτὸν) καὶ ὀνομάσατε τὰ διάφορα μέρη καὶ ἐξαρτήματα αὐτοῦ. (π.χ. λουριά, λοῦρα, ζεῦλες, πιζεύλια κλπ.). *(οἶρα. βελία. Δι. οὐ. χειρογράφου. βυλλεχδεύετη. ἄλμ.)*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

- 10) Σχεδιάσατε ἰδιαίτερος τὴν μορφήν τῶν ζευλῶν τοῦ ζυγοῦ εἰς τὸν τόπον σας. ... *U*

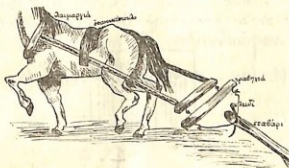
- 11) Πῶς λέγεται εἰς τὸν τόπον σας ὁ κρίκος ἐκ σιδήρου, ξύλου ἢ σχοινίου, ὁ ὁποῖος τοποθετεῖται εἰς τὸν ζυγὸν (πολλαχού : λοῦρα, κουλλούρι), προσδένεται δὲ εἰς αὐτὸν τὸ ἄροτρον διὰ τὸ ὄργωμα ; (Σχεδιάσατε αὐτόν). *" γο. ὕ. 3. 4. (οἶρα. βελία. 5. η. κα. χειρογράφου. βελ. βυλλεχδεύετη. ἄλμ.)*

- 12) Ἀπὸ πότε γίνεται τὸ ὄργωμα δι' ἐνὸς ζώου ; *ἀπὸ. τοῦ. 1925.*

Πῶς γίνεται ἡ ζεῦξις του (τὸ ζέψιμον) εἰς τὸ ἄροτρον ; *(οἶρα. βελία. 5. η. κα. χειρογράφου. βυλλεχδεύετη. ἄλμ.)*

Περιγράψατε και σχεδιάσατε (ή φωτογραφήσατε) την σκευήν,
 τήν ὁποίαν φέρει τὸ ἄλογον ἢ ἄλλο ζῶον διὰ νὰ προσδεθῇ
 εἰς αὐτήν τὸ ἄροτρον. (ὄρα. βελίδα. 5η. τῆς χειρογράφου.
 βυλλευθεῖσθαι. ὕλη).

ζ'. Ἀροτρίασις (ὄργωμα) καὶ σπορά.

α) Ποῖος ὥργωνε παλαιότερον (ἢ σήμερον); 1) ἄνδρας (ὁ ἰδιοκτήτης
 τοῦ ἀγροῦ ἢ ἄλλος); 2) γυναῖκα; 3) υπηρέτης. Σημειώσατε ποῖα
 ἢ συνήθεια εἰς τὸν τόπον σας ὁ ἄνδρας, βοδιὸν ἢ βοδιῶν, γυναικὸς
 καὶ τῶν τέκνων. του.

β) 1) Περιγράψατε λεπτομερῶς, πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον τῶν βοδιῶν (ἢ
 τοῦ βοδιοῦ, τοῦ ἀλόγου) εἰς τὸ ξύλινον ἄροτρον. (Παραθέσατε,
 εἰ δυνατόν, καὶ φωτογραφίαν) (ὄρα. βελίδα. 5 (τέλες) τῆς χει-
 ρογράφου. βυλλευθεῖσθαι. ὕλη).

2) Πῶς γίνεται τὸ ζεύξιμον εἰς τὸ σιδηροῦν ἄροτρον. (ὄρα. βελίδα
 5. τῆς χειρογράφου. βυλλευθεῖσθαι. ὕλη).

3) Πῶς κατευθύνει ὁ γεωργὸς τὰ ζευγμένα ζῶα (ἢ τὸ ζῶον) κατὰ τὸ
 ὄργωμα με σχοινί, τοῦ ὁποίου τὰ ἅκρα ἔχουν δεθῇ εἰς τὰ κέρατα
 τῶν ζῶων ἢ ἄλλως; (Περιγραφή καὶ σχεδιάσμα ἢ φωτογραφία).
 (ὄρα. βελίδα. 6η. τῆς χειρογράφου. βυλλευθεῖσθαι. ὕλη).

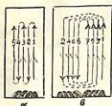

- 4) Σχεδιάσατε πώς ἐγίνετο παλαιότερον (ἐπίσης πώς γίνεται σήμερον) τὸ ὄργωμα. Ὁργώνεται τὸ χωράφι με ἀνοιγομένας αὐλάκας (αὐλακίες) κατ'εὐθείαν γραμμὴν, ὡς τὸ κατωτέρω σχεδιάγραμμα(α);

.....

ἢ ὀργώνεται περιφερειακῶς ὡς εἰς τὸ σχεδιάγραμμα (β);

.....

Σημειώσατε μετὰ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ποῖον ἐκ τῶν ὀργωμάτων τούτων (α, β) εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὸν τόπον σας. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἄλλος τις τρόπος ὀργώματος σχεδιάσατε καὶ περιγράψατε αὐτόν.

- 5) Ἡ σπορά καὶ τὸ ὄργωμα τοῦ ἀγροῦ ἐγίνετο (ἢ γίνεται ἄκόμη) εἰς λωρίδας (δηλ. σπορές, ἢ σπορίες, γτάμιες, σιασιές, μεσοβράδες κ.λ.π.); εἰς λωρίδας

.....

Πῶς ἐχωρίζετο ἡ λωρίς (ἡ σποριά); με αὐλακίαν; ναι...
οὐκ.....

- 6) Ποῦ ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ γίνεται ἡ σπορά τοῦ σίτου καὶ ἄλλων δημητριακῶν μόνον με σκαπάνην, δηλ. νὰ μὴ χρησιμοποιηται ἄροτρον; ἀποκ. δέν. εἶναι ἐν νάτῃ. νὰ πηράβῃ. α. ἀρσ...
τρον. ἰουμπιλωρίων. τὸ ὄργωμα. ἢ ἀδίνῃ.....

- 7) Ποῖοι τρόποι ἢ εἶδη ὀργώματος (ἄροτριάσεως) ἦσαν ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ σήμερον). Δηλ. ἡ διάνοιξις τῶν αὐλάκων μετὰ τὸ ὄνι: καθέτως, πλαγίως, βαθιὰ κλπ. δ. ὀρθοῶς. τὸν. μαθ. ἐπὶ ὀργωμάτων.....

.....

Εἰς ποῖα ὀργώματα (σποράς) γίνεται χρῆσις τῶν τρόπων τούτων ἢ ἄλλων. ὡς. ἄλλοι. εἰς ὀργώματα......

γ) Ἀροτριάσεις (ὀργώματα) τοῦ ἀγροῦ πρὸ τῆς σποράς :

1) Διὰ τὴν σποράν δημητριακῶν. Πόσα ὀργώματα ἐγίνοντο (ἢ γίνονται) καὶ πότε, δηλ. κατὰ ποίαν χρονικὴν περίοδον. Πῶς λέγονται (ὀνοματολογία) τὰ ὀργώματα αὐτά π.χ. καλλουργία, διβόλισμα, γύρισμα κλπ. Τὸ φθινόπωρον. Γίνεται. δύο. ὀργώματα. α) ὄργωμα. ἢ γύρισμα. καὶ β). διβόλισμα, ἐπάρ- βισον......

2) Διὰ τὸ φύτευμα κηπευτικῶν. (Ἀπαντήσατε ὁμοίως, ὡς ἀνωτέρω)

τὸν Μάρτιον. τρία. ὀργώματα. χωρίς. χειμερινὴ ὀνοματολο- γία......

3) Ἐπὶ πόσα ἔτη δεόν νὰ ἀφεθῇ ἀσπάρτον τὸ χωράφι, δηλ. εἰς ἀγρα- νάπανσιν, διὰ νὰ σπαρθῇ κατόπιν σιτὰρι ἢ ἄλλο δημητριακόν... κάθε. δώδεκα. ἔτη......

4) Πόσα ὀργώματα γίνονται διὰ κάθε εἶδος καλλιέργειας (σίτου, κριθῆς, ἀραβοσίτου, ψυχανθῶν, κηπευτικῶν εἰδῶν κλπ.) καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν; δύο. ἕως. τρία......

5) Ποῖα ἐργαλεῖα ἢ σκεύη χρησιμοποιοῦνται : α) κατὰ τὴν σποράν. π.χ. τὸ δισάκι εἰς αὐτὸ περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ λαμβανόμενος διασκορπίζεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ; τὰ δίδρακι.... καὶ. ὁ. σπινθᾶς. γὰρ. τὸ λίπασμα......

β) Μὲ ποῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ἢ τυχὸν ἄλλα μέσα) : 1) καθαρίζονται : τὸ ποδάρι, τὰ φτερά (παρούτια) κ.ἄ. καὶ τὸ ὕνι κατὰ τὴν ἀροτρίασιν (ὄργωμα, ἀλέτρισμα, κάμωμα κλπ.) ἀπὸ τὸ χῶ-

μα ἢ τὰ χόρτα, ριζίδια, τὰ ὅποια κολλῶνται εἰς αὐτά. Μὲ ἐλλειψοειδῇ σιδηρᾶν ράβδον, ἢ ὅποια ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὸ ἐν ἄκρον τοῦ βουκέντρου ἢ μὲ ἄλλον τρόπον ; . . . *Τὴν . . . θάλαμ . . .*

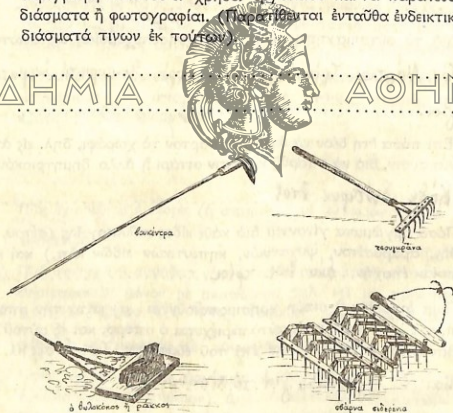
. (ὅρα . β. κελιά γραμμα . εἰς . β. ἐλίδα . β . . . τῇ . χειρογράφου βυλ . κελεύειν . ὕλη) . . . . .

2) Γίνεται μετὰ τὸ ὄργωμα ἰσοπέδωσις τοῦ χωραφιοῦ (σβάρνισμα, διβόλισμα) ; . . . *Ναί . . . ὅρα . β. κελιά γραμμα . εἰς . β. ἐλίδα . β . . . τῇ . χειρογράφου βυλ κελεύειν . ὕλη* . . . . .

3) Ἡ σκαφή μερῶν τοῦ ἀγροῦ ποὺ δὲν ἔχουν ὀργωθῇ (μὲ σκαλίδα, τσαπὶ κ. ἄ.) ; Νὰ γίνῃ εἰς τὴν θέσιν τῶν ὡς ἄνω (1-3) ἐρωτημάτων περιγραφὴ ἐκάστου ἐν χρήσει ἐργαλείου καὶ νὰ παρατεθοῦν σχεδιάσματα ἢ φωτογραφαί. (Παρατίθενται ἐνταῦθα ἐνδεικτικῶς σχεδιάσματά τινων ἐκ τούτων).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

γ) Ἐργαλεῖα διὰ σκάψιμον καὶ σκάλισμα τοῦ ἀγροῦ ἢ τοῦ κήπου· π.χ. ὁ κασμάς, ἢ τσάπα κ.ἄ. (Σημειώσατε τὸ ὄνομα, τὴν χρῆσιν

ἐκάστου καὶ παραθέσατε ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν) .Ζηλα-
 τήρει . καὶ . εἰς . τὴν . ἡ . ζινάρι . . . . .

- 6) Ποῖα πρόσωπα βοηθοῦν τὸν ζευγολάτην (ἢ ζευγάν) εἰς τὸ ὄργωμα
 καὶ πῶς καλοῦνται οἱ βοηθοὶ οὗτοι ὥς καὶ αἱ ἐργασίαι ποὺ ἐκτελοῦν
 ἢ . γυναῖκα . καὶ . τὰ . τέκνα . του . τραβοῦν . καὶ . ἴψα . ἀνάξουν .
 τοὺς δέμλονι ἢ . βιένουν . καὶ . λιπεύουν . . . . .

- 7) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τὴν σπο-
 ρὰν ὀσπρίων. Πῶς ἐγίνετο ἡ σπορὰ καὶ ἡ καλλιέργεια ἐκάστου
 εἶδους . ἢ . καὶ . προτιοῦκα . καὶ . ἢ . διαφὰ . ὅπως . τοῦ . . . . .
 βίτον . . . . .

- 8) Ποῖα χωράφια ἐκαλλιεργοῦντο (ἢ καλλιεργοῦνται) διὰ τροφὰς τῶν
 ζώων· π.χ. ρόβη, σανόν, τριφύλλι κ.ά. . τὰ . ζῆρικὰ . χωράφια . . . . .

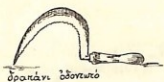
- 9) Πῶς ἐγίνετο πρὸ τοῦ 1920 (ἢ σήμερον) ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμή-
 λων· ἐσπέρνοντο ἢ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλάκια ἢ πρασιές (βραγιές)
 καὶ ἄλλως . μέ . τὸ . "ζινάρι" . βήμωκαν . μέ . τὸ . μονέγγρεον . ἢ .
 ποτὸν . ἔμενουντο . ὡς . αὐλανιές . . . . .

Β. ΘΕΡΙΣΜΟΣ

α. Ἔργαλεῖα θερισμοῦ.

- 1) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον ἐθερίζοντο παλαιότερον τὰ δημητριακά.
 (Παραθέσατε τὸ ὄνομα καὶ ἰχνογράφημα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ·

π.χ. με τὸ δρεπάνι, τὸ μαχαίρι κλπ.) . με τὸ "δρεπάνι",
^ἢ οὐδυνώτε...

Ἐάν ᾤσαν (ἢ εἶναι ἀκόμη ἐν χρήσει) διαφόρων εἰδῶν δρεπάνια ἢ ἄλλα μέσα θερισμοῦ, παρακαλοῦμεν νὰ τὰ περιγράψετε· ἐπίσης νὰ σχεδιάσετε τὰ ἐργαλεῖα ἢ νὰ τὰ φωτογραφήσετε. β.χ. ....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΔΕΛΦΩΝ

- 2) Μὲ δρέπανα ἢ μὲ ποῖα ἄλλα ἐργαλεῖα (π.χ. κόσσες) ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) τὰ χόρτα (π.χ. τὸ τριφύλλι κλπ.) διὰ τροφήν τῶν ζώων· (βλ. παράδειγμα εἰς τὴν κατωτέρω εἰκόνα). με κόβει...

- 3) Ἡ λεπίς (δηλ. ἡ κόψη) τοῦ δρεπανιοῦ ἢ ἄλλου θεριστικοῦ ἐργαλείου ἦτο ὁμαλὴ ἢ ὀδοντωτή; (Σχεδιάσετε αὐτήν). οὐδυνώτε...

- 4) Πῶς ἦτο κατεσκευασμένη ἡ χειρολαβή του· (σχεδιάσετε ἢ φωτογραφήσατε αὐτήν). Ὁ σιδηροῦς σκελετὸς πῶς ἐλέγετο; απφ...
 ζύλον, ὀ... σιδηροῦς, με κόβει... δρεπάνι...

5) Ποῖος κατεσκεύαζεν αὐτὰ τὰ θεριστικά ἐργαλεῖα (π.χ. τὰ δρεπάνια κ.ἄ.) οἱ χαλμιάδες.....

6) Ἦτο παλαιότερον (ἢ εἶναι ἀκόμη) ἐν χρῆσει καὶ ὁ θερισμὸς μετὰ τὰς χειῖρας, δηλ. δι' ἐκρίζωσεως καὶ ὄχι διὰ κοπῆς τῶν δημητριακῶν ἢ ὀσπρίων (π.χ. τῆς κριθῆς, τῶν ρεβιθίων) ἢ τροφῶν τῶν ζώων (τῆς ρόβης κλπ.) οὐκ.....

β. Θερισμὸς τῶν δημητριακῶν.

1) Εἰς ποῖον ὕψος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐθερίζοντο (ἢ θερίζονται) μετὰ τὸ δρεπάνι ἢ ἄλλο κοπτερὸν μέσον ὁ σῖτος, ἡ κριθή, ἡ βρώμη, ἡ σικάλις κλπ. ὡς τὸ μέσον πύρινον.....

2) Οἱ στάχυες ποῦ ἔμεναν (ἢ μένουν) εἰς τὴν χωράφι μαζί με τὴν ρίζαν μετὰ τὸν θερισμὸν πῶς ἐλέγοντο (ἢ πῶς λέγονται). καλμια.....

3) Ποῦ ἀκολουθοῦν τοὺς θεριστὰς ἄλλα πρόσωπα (γυναῖκες ἢ παιδιά), τὰ ὁποῖα παραλαμβάνουν ἀπ' αὐτοῦς τὰ δράγματα (δραξίες, πιάσματα, χειρές, χερόβολα) τῶν σταχυῶν καὶ τὰ τακτοποιοῦν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Μήπως οἱ ἴδιοι οἱ θερισταὶ ἀποθέτουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὰ δράγματα; οἱ θερίζοντες θερίζον καὶ ἐξέρχονται καὶ χερόβολα καὶ ἀποθέτουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.....

4) Πῶς τοποθετοῦνται τὰ δράγματα (οἱ χειρές) ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Πολλὰ ὁμοῦ; Πόσα; Μήπως τοποθετεῖται ἕκαστον δράγμα (πιάσμα τῆς χειρὸς) χωριστά; "Οπου τοποθετοῦνται πολλὰ μαζί, αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν εὐρίσκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν ἢ διασταυρῶνται. (Περιγράψατε λεπτομερῶς) ὡς μία ἐπ' αὐτῇ τῇ ἄλλῃ καὶ ὡς πεντε χειρές ἐδέετο ἐναεκεῖται. Αἱ κεφαλαὶ τῶν σταχυῶν πρὸς τὴν ἰδίαν διεθύνον.....

5) Πώς λέγονται τὰ τοποθετούμενα μαζί δράγματα ; Πολλαχού κα-
λοῦνται ἀγκαλιές. ... ἀγκάτια .....

γ. Οἱ θερισταί.

1) Ποιοὶ θερίζουν : ἄνδρες καὶ γυναῖκες ; Ὑπῆρχον (ἢ ὑπάρχουν)
θερισταί, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο ὡς ἐπαγγελματίαι δι' αὐτὸν τὸν
σκοπὸν ἀπὸ ἄλλου τόπου καὶ ποῖον ; Ἄνδρες καὶ γυναῖκες.
ἤρχοντο. ἀπὸ τοῦ καλαβρυτοχώρια καὶ τοῦ
κινδύου τοῦ ἡλιάκου. .....

2) Πῶς ἡμείβοντο οὗτοι με ἡμερομίσθιον (μεροκάματο) ἢ κατ'
ἀποκοπὴν (ξεκοπῆς). Ποία ἦτο ἡ ἀμοιβή εἰς χρήμα ἢ εἰς
εἶδος ; Τὸ ἡμερομίσθιον ἦτο μετὰ παροχῆς φαγητοῦ ἢ ἀνευ
φαγητοῦ ; (Παραθεσάτε με τὰς πληροφωρίας καὶ τὴν σχετικὴν
εἰς τὸν τόπον σας οἰκονομολογίαν). ἡμερομίσθιον. ἀνευ φαγητοῦ καὶ τοῦ
ἀποκοπῆς. εἰς χρήμα. .....

3) Οἱ ἄνδρες ἢ αἱ γυναῖκες ἔφερον τι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς προφύ-
λαξιν, ἰδίᾳ τῆς ἀριστερᾶς, κατὰ τὸν θερισμόν ; Ἐπίσης κατὰ
τὴν ἔναρσιν τῆς ἐργασίας τὴν πρώτην ἡμέραν περιεβάλ-
λοντό τι εἰς τὴν μέσσην τοῦ σώματος διὰ νὰ μὴ αἰσθάνωνται
κόπωσιν (δηλ. νὰ μὴ πονῇ ἡ μέση των) ; ἔφερον. μελάν.
ποδιά, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. διὰ νὰ μὴν τρεῖς
τρύπανα. .....

- 4) Ἐδίδετο (ἢ δίδεται) προσοχή ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος ἢ τοῦ μηνὸς καθ' ἣν πρέπει νὰ ἀρχίσῃ ὁ θερισμός ; Ὁχι..

- 5) Ἐτραγουδοῦσαν (ἢ τραγουδοῦν) κατὰ τὸν θερισμὸν σχετικὰ τραγούδια ; Καταγράψατε αὐτά. *Ναί.. (ὅρα.. βελίδα 94. π. 2. χειρογράφου. συλλεχθέντος. ὕλη).*

- 6) Ποῦ τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμοῦ, προτοῦ τελειώσουν, ἀφήνουν εἰς τὸ χωράφι ἓνα μέρος αὐτοῦ ἀθέριστον. Τί κάμνουν τοὺς στάχυν πού μένουν ἀθέριστοι ; (Εἰς τινὰς τόπους θερίζουν τὸ μέρος αὐτὸ σταυροειδῶς καὶ μετὰ τοὺς ἀποκοπέντας στάχυν πλέκουν σταυρὸν ἢ ψάθην, τὴν ὁποίαν τοποθετοῦν εἰς τὸ εἰκονοστάσι κλπ.).

Περιγράψατε λεπτομερῶς ὅπου ὑπάρχει σχετικὸν ἢ ἄλλο τι ἔθιμον ἢ καὶ τέλος τοῦ θερίζοντος χωραφίου, χωρὶς κανέναν ἰδιαιτέρον ἐκείνου τοῦ καρποῦ τοῦ ἔργου καὶ ζῶν ἢ τὰ πενήντα.

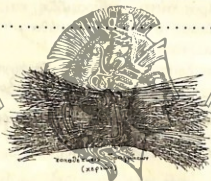
δ. Τὸ δέσιμον (δεμάτιασμα) τῶν σταχύων.

- 1) Πότε ἐγένετο τὸ δεμάτιασμα, ἤτοι τὸ δέσιμον, τῶν θερισμένων σταχύων. Ποίαν ἡμέραν ; Ἀμέσως μετὰ τὸν θερισμὸν ; Τὸ ἐσπέρας ἢ μήπως ἔπρεπε νὰ μείνουν οἱ στάχυν εἰς τὸν ἥλιον πρὸς ξήρανσιν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ;

ἀμέσως μετὰ τὸν θερισμὸν.

- 2) Πῶς ἐγίνετο τὸ δεμάτιασμα ; Ποῖος ἔδενε τοὺς στάχους καὶ ποῖος τοὺς μετέφερε καὶ τοὺς παρέδιδεν ὡς χεριές, ἀγκαλιές ; Πῶς ἐδένοντο· μὲ κοινὰ σχοινία, μὲ σχοινία κατεσκευασμένα ἀπὸ βελονοειδῆς θάμνους, π.χ. βροῦλα, σπάρτα κλπ. Κατὰ τὸ δέσιμον τῶν δεματίων μήπως ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ ἐργαλεῖόν τι ; Περιγράψατε λεπτομερῶς τὴν ἐργασίαν ταύτην μετὰ παραθέσεως σχετικῶν σχεδιασμάτων ἢ φωτογραφιῶν. *τὸν. ἑαυτῶν. ἑ. θυρίτης, μέ. μαλαμιά. τοῦ. ἰδίου. θεαριοῦ. πού. τὴν. ξερρίζωνε. ἀπὸ. τῶν. ἀγρόν. τὴν. ἔβρεχε. μέ. νερό. ἢ. τὸ. βάδισ. τοῦ. δια. καὶ. γίνε. κώλυε. καὶ. ἑαυτῶν. τῶν. ἐφ' ὅσον. αὐτῶν. εὐδέν. ἄλλο. μηχανήμα. ἐχρηθίμο. ποιῶ. το.*

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Τὰ δεμάτια μετὰ τὸ δέσιμον ἀφήνοντο εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ἢ συνεκεντρώνοντο εἰς ὠρισμένον μέρος τοῦ θερισμένου ἀγροῦ ; Πόσα δεμάτια συνεκεντρώνοντο ἐκεῖ καὶ πῶς ἐτοποθετοῦντο; *μνηστῆρ. ναυ. καὶ. ὠρισμένον. δένον. καὶ. ἐτοποθετοῦν. το. ἢ. μία. ἐπάνω. καὶ. τὴν. ἄλλην. μέχρ. ὕψους 3. μέτρων.*

ε. Συγκομιδὴ τῶν γεωμήλων.

- 1) Ἀπὸ πότε ἤρχισεν ἡ καλλιέργεια τῆς πατάτας εἰς τὸν τόπον σας ;

Πότε γίνεται ἡ σπορά ἢ τὸ φύτευμα αὐτῆς. ἀρχαῖα. ἔτι...
πρὸ τοῦ 1900. τὸ φύτευμα κατὰ τὸν μήνα.
Μάρτιον......

- 2) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ ἐξαγωγή (βγάλισιμο) τῶν γεωμήλων ἀπὸ τὸ χωράφι; Μὲ σκαπάνην, μὲ ἄροτρον ἢ μὲ ἄλλον τρόπον. Περιγράψατε τὸ σχῆμα τῆς σκαπάνης, τοῦ ἄροτρου κλπ. παραθέτοντες καὶ σχετικὸν σχέδιον αὐτῶν ἢ φωτογραφίαν. Με τὴν βιαπάνην πρὸ τοῦ 1920,
με τὸ μόνόφτερον ἄροτρον ἐν μύρον......

στ. Συγκομιδὴ τοῦ σανοῦ.

- 1) Ἐσυνθίξτετο παλαιότερον ἡ διατροφή τῶν ζώων κατὰ τὸν χειμῶνα μὲ θέραι χόρτα (π.χ. σανόν, τριφύλλι, βίκον); Ἐάν ναι, περιγράψατε πῶς ἐγίνετο ἡ καλλιέργειά του, ἔπειτα ἡ κοπή, ἡ ξήρανσις καὶ ἡ φύλαξις αὐτοῦ. Με ἄχνηρα,
ἡ σφαῖρα ἀραιποβιτιοῦ καὶ ποῦες ἀραιποβιτιοῦ......

- 2) Πότε ἐθερίζετο ὁ σανὸς καὶ μὲ ποῖον ἐργαλεῖον (δρέπανον, κόσσαν κ.ἄ.). Ἰούλιον-Ἰούλιον με τὸ δρεπάνον.....
 (Παραθέσατε καὶ σχεδιάσματα ἢ φωτογραφίας).....

- 3) Ζήρανσις τοῦ χόρτου καὶ δέσιμον. Ποῖα ἐργαλεῖα ἐκρησιμοποιοῦντο; (Παραθέσατε μετὰ τῆς περιγραφῆς καὶ τὴν σχετικὴν τοπικὴν λαϊκὴν ὀνοματολογίαν, ὡς καὶ σχεδιάσματα καὶ

φωτογραφίας) Ἡ. Σήρανεις. εἰς τὸν ἕλιον. Ἰσχυαλιές. -
 Ἰσχυαλιές. μετεφέρετο. εἰς τὴν ἀποθήκην. Μυρμιό. ἔ. -
 δένον. δεμάτια. μέ. ὅ. βοῦρλα. ....

Γ. ΑΛΩΝΙΣΜΟΣ

- α. 1) Μεταφορὰ τῶν δεματιῶν πρὸς άλωνισμόν. Συνεκεντρώνοντο πρὸς τοῦτο ἐπὶ τόπου εἰς τὸ χωράφι ἢ μετεφέροντο εἰς ἄλλην θέσιν, π.χ. εἰς τὸ άλώνι, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σπιτιοῦ κτλ. ....

εἰς τὸ ἀλώνι. ....

- 2) Πῶς καλεῖται ὁ χώρος ὅπου τοποθετοῦνται τὰ πρὸς άλωνισμόν δεμάτια. Εἰς τινὰς τόπους λέγεται: θεμωνοστάσι, θεμωνιά, θεμωνιάστρα, κλπ. Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς σωρόν; Ὑπάρχει καθωρισμένος τρόπος τοποθετήσεως; ....

θεμωνοστάσι. - Στάσις. ....

- 3) Ὑπῆρχεν ἀνάγκη εἰς τὸν τόπον σας ἀλώνι διὰ τὸν άλωνισμόν τῶν δημητριακῶν; Μήπως ἐγένετο παλαιότερον ὁ χωρισμός τοῦ καρποῦ (τοῦ γεννήματος) ἀπὸ τὰ ἄχυρα εἰς ἄλλον χώρον, δηλ. ὅχι εἰς τὸ ἀλώνι; ναι. ....

- 4) Ποῦ κατεσκευάζετο (ἢ κατασκευάζεται) τὸ ἀλώνι. Ἐντὸς τοῦ συνοικισμοῦ, εἰς τὴν αὐλὴν τῆς οἰκίας ἢ ἔξω τοῦ χωρίου; Εἰς ποίαν θέσιν; ἐντὸς τοῦ χωρίου. ἢ ἐν κεικίθρῳ. εἰς τὸ χωράφι. ....

- 5) Τὸ ἀλώνι ἀνήκει εἰς μίαν μόνον οἰκογένειαν ἢ εἰς περισσοτέρας ;
ἐὰν τοῦτο ἀνήκη εἰς πολλὰς οἰκογενεῖας, πῶς γίνεται ἡ χρη-
σίς του, δηλ. μὲ ποίαν σειρὰν καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; .....

ἀτομικόν.....

- 6) Ἀπὸ πότε ἀρχεται τὸ ἀλώνισμα καὶ πότε λήγει ; 24/6-...

15/8.....

- 7) Εἶδη ἀλωνιῶν (ἀναλόγως τῆς κατασκευῆς των)· π.χ. χωματά-
λωνο (μὲ δάπεδον ἐκ χώματος)· πετράλωνο (μὲ δάπεδον
ἐστρωμένον μὲ πλάκες).

(Περιγράψατε τὴν κατασκευὴν ἐκάστου καὶ παραθέσατε σχε-
διάσμα ἢ φωτογραφίαν αὐτοῦ) χωματάλωνο. (ὄρεα... πε-
ριγραφὴν. κίς. βελίδα. ἢ. τῆς χειρογράφου. ἐνδε-
χόμενα. ὕψος).....

- 8) Πῶς ἐπισκευάζεται τὸ ἀλώνι ἐκαστον ἔτος πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ
ἀλωνισμού· (π.χ. τοῦ χωματάλωνου : καθαρισμός αὐτοῦ καὶ
ἐπάλειψις τοῦ δαπέδου καὶ τοῦ γύρω τοιχώματος, ὅπου ὑπάρ-
χει, μὲ πηλὸν ἐκ χώματος ἢ συνήθως διὰ μείγματος κόπρου βοῶν
καὶ ἀχύρων). μόνον... καθαρισμός... ἐμ... τῶν... χόρτων.

- 9) Ἡ ὥς ἂνω προετοιμασία τοῦ ἀλωνιοῦ καὶ ἡ ἔναρξις τοῦ ἀλωνι-
σμοῦ γίνεται ὠρισμένην ἡμέραν καὶ ὥραν ; .....

- 10) Πῶς γίνεται ἡ τοποθέτησις εἰς τὸ ἀλώνι τῶν δεματιῶν, ὅπου
ὑπάρχει ἀλωνόστυλος, ὥς καὶ τὸ ἀπλωμα τῶν σταχύων πρὸς ἀλω-

νισμόν ; Περιγράψατε τὸν τρόπον τοῦτον ἢ οἷονδήποτε ἄλλον.
 ἢς. κυλινδρ. βάρους. ἐκ τοῦ κέντρου πρὸς τὴν...
 Περιφέρειαν.....

11) Πῶς γίνεται τὸ ἀλώνισμα τῶν σταχύων διὰ τῆς χρησιμοποιοῦ-
 ῆσεως ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).

α) Ἀλώνισμα πρὸς ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων διὰ τῆς καταπατή-
 σεως αὐτῶν ὑπὸ περιφερομένων ζώων (βοῶν, ἵππων κλπ.).
 Πολλαχοῦ τοποθετεῖται πρὸς τοῦτο καθέτως εἰς τὸ μέσον τοῦ ἀλώ-
 νη· ζυγίος στῦλος, ὕψους δύο μέτρων (καλούμενος στηγερὸς,
 στρούλουρας, δουκάνη, βουκάνη κ.α.), ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐξαρτῶν-
 ται σχοινία, ὡς εἰς τὸ ἀνωτέρω σχεδιαγράφημα, διὰ νὰ συγκρατοῦν-
 ται ἀπὸ τὸ ἕτερον ἄκρον τῶν τῶν ζῶα, ὥστε νὰ περιφέρωνται κυκλι-
 κῶς, «νὰ ἔρχωνται γύρες», καί οὕτω νὰ κόβουν τὰ στάχυα.....

διὰ τῆς χρησιμοποιοῦμενης ἵππων.....

β) Πῶς ζεύονται οἱ βόες, τὰ ἄλογα κλπ. διὰ τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ
 ἀλωνισμού. Πῶς συνδέεται τὸ σχοινὶ ἀπὸ τὸν κάθετον ἀλωνό-
 στυλον μὲ τὰ ζῶα; (Εἰς τινες τόπους δένεται τὸ σχοινὶ εἰς θηλειές,
 αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὸν λαιμόν τῶν ζώων. Εἰς ἄλλους τόπους
 εἰς τὸ ἀλώνισμα διὰ τοῦ τρόπου τούτου δὲν ὑπάρχει στῦλος εἰς τὸ
 μέσον τοῦ ἀλωνιοῦ. Τὰ ἀλωνίζοντα ζῶα περιφέρονται συνδεδε-
 μένα εἰς σειρὰν διὰ σχοινίου, τὸ ὁποῖον σχηματίζει θηλειὴ περὶ τὸν
 λαιμόν ἐκάστου ζώου. Περιγράψατε ὅπου ὑπῆρχεν (ἢ διατηρεῖται
 ἀκόμη) ἀλωνισμός κατὰ τὸν ἓνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπον, παραθέτον-

- δ) Ἀπὸ ποίαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἀρχίζει ὁ ἀλωνισμός, κατὰ ποίαν δὲ διακόπτεται διὰ τὰ ἐπαναληφθῆ τὴν ἐπομένην. ; .....

10 π.ψ. .... 3 μ.μ., καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἐντὺς ἐπομένην

- 12) Ποῖα ἄλλα ἀλωνιστικὰ ἐργαλεῖα εἶναι ἐν χρήσει; (Εἰς τινὰς τόπους χρησιμοποιεῖται ἐπίμηκες ξύλον, τὸ ὁποῖον, καλούμενον διχάλι, δικοῦλι, δουκράνι κλπ., ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν): τὸ "δικοῦλι" ἔχει τὸ ἄκρον ὀδοντωτὸν ὑπὸ τὴν κατωτέρω μορφήν

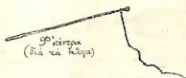
- 13) Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀλωνισμοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὸ διχάλι ἢ τὸ δικοῦλι, ἐρχόμενος γύρω εἰς τὸ ἀλώνι, ρίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὁποῖον διαγράφουν τὰ ζῶα ἢ τὸ ἀλωνιστικὸν μηχανήμα τοὺς ἀκό-
πους στάχους ; Ναί .....

- 14) Ἦτο ἐν χρήσει εἰδικὴ ἀλωνόβερρα διὰ τὴν ὁδήγησιν καὶ τὸ κτύ-
πημα τῶν ζώων ; (Ἐν Κρήτῃ λέγεται αὕτη βουκέντρι· ἀλλαχοῦ
φ'κέντρα). Πόσον μῆκος εἶχε καὶ ποῖα ἢ κατασκευὴ τῆς ; (Σχε-
διάσατε τὴν ράβδον αὐτὴν). (Βλέπε κατωτέρω εἰκόνα) .....

Ὁ κομ. τοῦ κ. (ἔρα. περιγραφήν. καὶ. 64184. 12π. τ. 3...
χωρ. γραφ. κ. 64184. 12π. τ. 3...)

- 15) Πῶς λέγεται ἡ ἐργασία τοῦ ἀλωνίσματος ἐνὸς ἀπλώματος, δηλ. ἐνὸς στρώματος σταχύων ἐντὸς τοῦ ἀλωνιοῦ. (Ἐν Κρήτῃ καλεῖται δούλα). Πόσαι στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σίτου, κριθῆς, βρώμης κλπ. ἤλωνίζοντο καθ' ἡμέραν . . . *ἀλὼνι μα. . . Μία. . . ἑξ.*
bis. . . καὶ . . . ἡμέραν. . .

- 16) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισθέντες στάχυες, προτοῦ λιχνισθοῦν διὰ τὰ ἀποχωρισθῶν τὰ ἄχυρα ἀπὸ τὸν καρπὸν ; (ἐν Κρήτῃ : μάλαμα)
. . . λειώμα. . .

- 17) Ποιοὶ ἀλωνίζουσι : ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς μετὰ ἰδικὰ τοῦ ζῶα ἢ ὑπάρχον (ἢ ὑπάρχον ἀκόμη) εἰδικοί ἀλωνιστοὶ (ἐν Αἰτωλίᾳ : βαλμάδες, δηλ. τσοπάνηδες, καλούμενοι ἀλωνιστοὶ καὶ ἀγωνιάτες), οἱ ὅποιοι εἶχαν βοδινὰ ἢ ἀλογα καὶ ἀνέλαμβανον τὸν ἀλωνισμόν . . .
ὁ ἴδιος. ὁ . . . γεωργός. μετὰ ἰδικὰ τοῦ ζῶα . . . ἤρχοντο. . .
ἄλλοι. καὶ . . . βουλήκοι. . . βαλμάδες. . . ἤρχοντο. . .
(ἰκῶνες. καὶ . . . ἡμέρας) καὶ ἤλωνίζον. . .

- 18) Πλὴν τοῦ μέσου τούτου μετὰ ζῶα καὶ μετὰ ἀλωνιστικὸν ἐργαλεῖον ὑπῆρχον παλαιότερον εἰς χρῆσιν ἄλλα μέσα χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοὺς στάχους π.χ. τὸ κοπάνισμα αὐτῶν μετὰ χονδρὸν ξύλον (τὸν κόπανον) ἢ μετὰ ἄλλον τρόπον ; (βλ. κατωτέρω ἐν σελ. 26 εἰκόνα).
οἱ ἤρχοντες ἐλαχίστως ποσότητας. ἐκτενέστερον. . . τὸν
κόπανον. . .

- 19) Ὁ κόπανος οὗτος πῶς ἐλέγετο ; ἐκ ποίου ξύλου κατασκευάζετο ; πόσον μῆκος καὶ πᾶχος εἶχε καὶ ποῖον τὸ σχῆμά του ; . . .
. . . κόπανος. (ὅρα . . . περιγραφὴν . . . καὶ ἐκτενέστερον. . .
ὡς . . . ἐλαχίστως . . . ἡμετέρας. . .

- 20) Τὸ κοπάνισμα τῶν σταχύων ἐγένετο εἰς τὸ ἀλώνι ἢ εἰς τὴν αὐλὴν;
Διὰ ποῖα δημητριακὰ ἐγένετο (ἢ γίνεται) χρῆσις τοῦ κοπάνου;
(π.χ. φακῆς, ρεβιθιδῶν κλπ.)... *ἡ.β. τῶν αὐλῶν... τῶν...*
ἄπειρα... ἔχρησιν ποιῶν... καὶ διὰ τὰ ὀρεῖα...

κόπανος στρογγυλός

ξύλο καμπυλωτό διὰ τὸ κοπάνισμα
μικρῶν σπορῶν δημητριακῶν...

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Ὑπὸ πόσων καὶ ποίων προσώπων ἐγένετο· μόνον ὑπὸ τῶν μελῶν
τῆς οἰκογενείας ἢ καὶ συγγενῶν ; Ἀνελάμβανον τὸ ἔργον τοῦτο
ἄλλα πρόσωπα ἐπ' ἀμοιβῇ ; Πῶς ἐκαλοῦντο τὰ πρόσωπα αὐτά ;
Πῶς ἐγένετο τὸ κοπάνισμα τοῦτο διὰ τὰ δημητριακὰ μεγάλων
παραγωγῶν ; *Ἰ. Ἰδίου... παραγωγῶν... ἐπὶ... τῶν ἐδαφῶν...*

- 21) Ποῦ ἐτοποθετοῦντο (ἐξηπλοῦντο) οἱ στάχυες διὰ τὸ κοπάνισμα.
Ἐγένετο τοῦτο ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἢ ἐπὶ ξύλου ; Πόσαι
στρώσεις (δηλ. ἀπλώματα) σταχύων ἐκοπανίζοντο τὴν ἡμέραν ;
Τὸ κοπάνισμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τὸν χωρισμὸν τοῦ καρποῦ ἢ

καὶ εἰς τὴν ἀχυροποίησιν τῶν σταχύων ; (Περιγράψατε λεπτομερῶς τὸν τρόπον τοῦτον χωρισμοῦ τοῦ καρποῦ ἀπὸ τοῦ στάχους, παραθέτοντες σχεδιαγραφήματα ἢ φωτογραφίας) **ἔπι... πρῶ.**
ἔδαφον. .....

- 22) Κατὰ τὸ ἀλώνισμα διὰ τῶν ζῶων, ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τοῦ κοπάνου, ἐτραγουδοῦντο τραγούδια ; Ἐάν ναι, ποῖα ;
 Κατὰ τὸ κοπάνισμα μήπως ἐλέγοντο εἰδικὰ δίστιχα ἢ φράσεις διὰ τὸν συντονισμόν τοῦ ρυθμοῦ τῆς ἐργασίας ; **Ναι. ἔτραγουδοῦντο...**
(ὅροι... εἰς... βελίδα... 13η... ἐπὶ... χειροκροτοῦ... ἐν ἀλλοχθείῳ... ἔλθῃ). .....

- 23) Πότε τὸ πρῶτον ἐγίνε χρήσις ἀλωνιστικῆς μηχανῆς εἰς τὸν τόπον σας. Ποῖος τὴν ἐπρομηθεύθη (πρόσωπον, συνεταιρισμός κλπ.). (Περιγράψατε τὸν τρόπον λειτουργίας αὐτῆς) **1946... ἤρχοντο... ξένου...**
κὼν... μὲν... βλ. .....

β'. Λίχνισμα

- 1) Πῶς λέγονται οἱ ἀλωνισμένοι στάχυες ἐτοιμασμένοι διὰ τὸ λίχνισμα (ἐν Αἰτωλίᾳ : λειῶμα, ἐν Κρήτῃ : μάλαμα). Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεύεται τὸ λειῶμα διὰ τὸ λίχνισμα ; πῶς λέγεται τοῦτο (εἰς Κρήτην : θρινάκι, εἰς Αἰτωλίαν καὶ Πελοπόννησον : δικριάνι, ἀλλαχοῦ : δικιργιάνι) καὶ ποῖον τὸ σχῆμα αὐτοῦ... **λειῶμα... δικριάνι...** .....

Ὁ σχηματιζόμενος σωρὸς ἔχει σχῆμα στρογγύλον ἢ ἐπίμηκες ; Προτοῦ ἀρχίσῃ τὸ λίχνισμα (ἀνέμισμα) πρὸς ἀποχωρισμόν τοῦ ἀχύρου

ἀπὸ τὸν καρπὸν, καρφώνεται τι ἐπάνω εἰς τὸν σωρόν ; Μήπως μα-
χαίρι, τὸ θρινάκι ἢ ἄλλο τι ; Τί λέγεται κατὰ τὴν πρᾶξιν ταύτην
καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται τὸ ἔθιμον τοῦτο. Ἰπὶ μνησες. τό. ἡλα-
μνι. η. . . τό. . . δι. κρι. ἀνι. η. . καὶ. . λένε. . ἡ. καλό. . μπε. ρ. κέ. τι. η. .
δι. ἀ. . καὶ. . β. γῆ. . πολ. λ. η. . καρ. π. ὅ. η. . . . .

- 2) Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον γίνεται τὸ ἀνέμισμα ; (Πῶς λέγεται τοῦτο :
φτυάρι, θρινάκι ; Ἰχνογραφήσατε τοῦτο. . τό. . ἡ. δι. κρι. ἀνι. η. . καὶ. .
τό. . ἡ. φτυ. ἀρι. η. . . . .

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

- 3) Ποῖος λιχνᾶς (ἀνεμίζει)· ἄνδρας, γυναῖκα· εἰδικὸς λιχνιστῆς ἐπ' ἀμοιβῇ ;
ἴθρι. η. . καὶ. . κ. . λυ. νή. δυ. η. . ἀν. ὅ. η. . . . .

- 4) Πῶς λέγονται τὰ χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων, τὰ ὅποια μετὰ τὸ
λίχνισμα παραμένουν μετὰ τοῦ καρποῦ· (εἷς τινας τόπους καλοῦν-
ται : κόντυλοι, κόμπια). Πῶς ἀποχωρίζεται ὁ καρπὸς ἀπὸ τοὺς κον-
τύλους ἢ τὰ κόμπια ; Ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται δεύτερον ἁλώ-
νισμα διὰ τῶν ποδῶν τῶν ζώων, ὥστε νὰ ἀποφλοιωθῇ ὁ σῖτος κλπ ;
ἡ. ἡ. ὅ. τ. βα. δο. η. . . . μέ. . τό. . ἡ. βα. ρω. μα. . . . λα. γ. ἀνι. θ. μα. . . . Ἀ. ἐν. . γ. ἐ. .
νέ. τι. η. . δ. ἐ. ὅ. η. ραν. ἡ. ἀνι. θ. μα. . . . .

- 5) Πῶς γίνεται ἡ ζευῆσις τῶν ζώων διὰ τὸ δεύτερον, ὡς ἀνωτέρω, ἁλώ-
νισμα ; Ποῦ ἀπαντᾷται τὸ ἁλώνισμα τοῦτο· πῶς λέγεται ; (Ἐν

Κρήτη: ξεβαβούλισμα καὶ καρπολώνεμα)· διὰ ποῖα δημητριακὰ συν-
 ηθίζεται τοῦτο .....

- 6) Ἀφοῦ διὰ τοῦ λιχνίσματος (άνεμίσματος) ἀποχωρισθοῦν τὰ ἄχυρα,
 πῶς γίνεται ἡ διαλογή τοῦ καρποῦ ἀπὸ τὰ μετ' αὐτοῦ παραμένοντα
 χονδρὰ τεμάχια τῶν σταχύων (τοὺς κοντύλους, κόμπια κ.ἄ.) ; .....

Μὴ... τοῦ "λαχνίσματος" ... καὶ... τοῦ... δριμόνι... ..

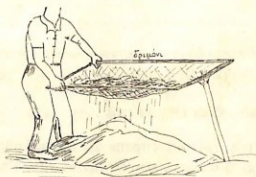
Γίνεται τοῦτο κατὰ τὸ άνέμισμα, ἀπομακρυνομένων τῶν ξένων αὐτῶν
 ὑλῶν ὑπὸ γυναικὸς διὰ σαρώθρου; ἢ δι' ἄλλων μέσων, ὡς π.χ. κοσκή-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κόσκρος ἢ ἀρυλίσκος

νων μὲ ὅπας διαφόρων μεγεθῶν· π.χ. μὲ τὸ κόσκινον τὸ καλούμενον
 κατὰ τόπους: βολίστρης, δριμόνι, δορμόνι, δριμόνι, ρεμόνι κλπ.

(Περιγράψατε λεπτομερῶς τοὺς ἐν χρήσει παλαιότερον (ἢ καὶ σήμερον) τρόπους χωρισμοῦ τῶν κόκκων τῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὰ ἄχυρα καὶ τὰς ἄλλας ὕλας. Ἰχθυογραφήσατε δὲ ἢ παραθέσατε φωτογραφίας τῶν ἐν χρήσει ἐργαλείων καὶ σκευῶν).

μ.κ. τὸ... δριμυλόν... σταλ-
 ῖσιν... καὶ... μ.κ. τὸ... δριμυλόν...
 καὶ... καὶ... ἄλλαν... ἔπειτα... καὶ...
 ἔτι... παλινδροχίαν... κίνεσιν...

- 7) "Όταν ἐτοιμασθῇ, ὡς ἀνωτέρω, ὁ καρπὸς σχηματίζεται εἰς σωρόν ; Μὲ ποῖον ἐργαλεῖον σωρεῖται; Χαράσσεται ἐπὶ τοῦ σωροῦ σταυρός ; Πῶς χαράσσεται καὶ ποία ἡ μορφή του. Μήπως ἐμπηγνύεται κατόπιν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ τὸ ἐργαλεῖον τοῦ λιχνίσματος (θρινάκι, φτυάρι), ἐπακολουθεῖ δὲ καὶ προσκύνησις καὶ ἀσπασμός τοῦ σωροῦ ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ ;

καὶ... τὸ... φτυάρι... καὶ... ἀπὸ...
 καὶ... ἐνός... ἀκροῦ (ἐπὶ τῶν...)
 καὶ... τὸ... φτυάρι... καὶ...
 ἀπασμός...

- 8) "Α λ λ α ἔ θ ι μ α προτοῦ νὰ μεταφερθῇ ὁ καρπὸς (σίτος, κριθή κλπ.) εἰς τὴν ἀποθήκην. καὶ... ἄλλαν...

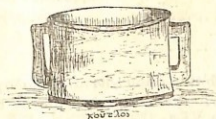
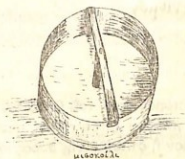
γ'.1) Ποῖαι ὀφειλαὶ πρὸς τρίτους ἔπρεπε νὰ καταβληθοῦν εἰς εἶδος ἀμέσως εἰς τὸ ἄλώνι· π.χ. ἡ δεκάτη, κοινῶς δεκάτισμα. Ποία ἦτο ἡ συνήθεια. Ἦρχετο ὁ δεκατιστὴς εἰς τὸ ἄλώνι; Μὲ ποῖον μέτρον (δοχεῖον) ἐγένετο ἡ μέτρησις τοῦ σίτου, τῆς κριθῆς κλπ., διὰ τὴν εἴπραξιν ὑπὸ τοῦ δεκατιστοῦ τοῦ «δεκάτου». (Σημειώσατε τὸ ὄνομα τοῦ μετρητοῦ, τὴν

χωρητικότητα του εις ὀκάδας, εις κοιλὰ κλπ., παραθέσατε δὲ καὶ ἰχνο-
γράφημα αὐτοῦ· βλ. κατωτέρω σχετικὰς εἰκόνας).....

.....

.....

.....

2) Ποῖα ἄλλα βάρη κατεβάλλοντο εἰς εἶδος εἰς τὸ ἁλώνι ;

α) τὸ παπαδιάτικο,

β) τὸ ἀγροφυλακιάτικο,

γ) τὸ γυφτιάτικο,

δ) τὸ ἁλώνιατικό κλπ.

Σημειώσατε τὰ ἐν χρήσει παλαιότερον μετρά των δημητριακῶν (ὄνομα,
χωρητικότης, σχῆμα, καὶ παραθέσατε ἰχνογραφήματα ἢ φωτο-
γραφίας αὐτῶν) . *γίγνηκες... ἰχνογράμματα*.....

.....

.....

.....

3) Ποῦ ἀπεθηκεύετο κατόπιν ἡ παραγωγή (ὁ καρπὸς) ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ
ἐντὸς τῆς οἰκίας (εἰς ποῖα δοχεῖα) ἢ εἰς ἀγρούς ἐντὸς εἰδικῶν λάκ-
κων ; (Σημειώσατε λεπτομερῶς εἰς ἐκάστην περίπτωσιν τὰς σχετι-
κὰς συνθηκὰς) . *ὕψος... ἐπί... ἐν... ὅπου... ἀποθήκη*.....

.....

.....

4) Τὸ ἄχυρον ποῦ ἀπεθηκεύετο. Εἰς ἀποθήκην (ἄχυρῶνα) ἐντὸς τοῦ
χωρίου ἢ εἰς τὸν ἀγρὸν καὶ παρὰ τὸ ἁλώνι . Πῶς ἐγένετο ἡ ἀποθή-

κευσις εἰς τὴν ὑπαιθρον ; ὡς τὸν εὐχερῶνα .....

- 5) Πῶς ἐγίνετο (ἢ γίνεται) ἡ διαλογία τοῦ σπόρου. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ
θερισμοῦ ἀπὸ τούς καλυτέρους στάχυν ἢ μετὰ τὸ ἀλώνισμα ; ...

ὡς τὸ ἀλώνει μετὰ τὸν ἀλωνισμὸν .....

- 6) Μήπως ὅπου γίνεται ἡ διαλογία τοῦ σπόρου πρὸ τοῦ θερισμοῦ κατα-
σκευάζεται τότε ἢ μετὰ τὸν θερισμὸν πλέγμα (πλεκτὴ) ἐκ σταχυῶν,
τὸ ὁποῖον ἀναρτᾶται εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ ὀπισθεν τῆς θύρας κλπ ; ..

Πῶς λέγεται ἡ πλεκτὴ αὕτη ; Ποῖον τὸ σχῆμα τῆς τοῦ φυλάσσεται.
πρὸς ποῖον σκόπον καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον ; ...

Δ'. ΕΤΗΣΙΑ ΠΥΡΑΙ

- α'. 1) Κατὰ ποίας ἡμέρας τοῦ ἔτους λαμβάνει χώραν κατ' ἔθιμον εἰς τὸν
τόπον σας ἀναμμα φωτιάς εἰς τὸ ὑπαιθρον. (Π.χ. παραμονὴ Χριστου-
γέννων, ἑσπέρas 23 Ἰουνίου (Κληδόνου), Ἀποκριές, πρώτη Μαρ-
τίου, Πάσχα (κάψιμο τοῦ Ἰούδα), ἑσπέρas τῆς 31 Αὐγούστου κλπ.)

Ὁυδὲν ἔθιμον ἔχει μὲν μετὰ τὸ ἀναμμα πυρῶν .....

Εἰς ποίας ἡμέρας, ποῖαν ὥραν καὶ εἰς ποῖον μέρος ; .....

2) Πώς λέγεται ή φωτιά αυτή ; (π.χ. φανός, άφανός κλπ.).....

β'. 1) Ποιοι ανάπτουν την πυράν' παιδιά, ήλικιωμένοι, ποιος άλλος ;...

2) Ποιος ή ποιοι συλλέγουν τὰ ξύλα, θάμνους κλπ. δια τήν πυράν.
Τὰ κλέπτουν ; "Αν ναι, από ποιον μέρος ;.....

3) Πώς γίνεται ή συγκέντρωσίς των. (Περιγράψατε λεπτομερώς)

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

γ'. Ποιαι αί συνήθειαι εις κάθε τόπον δια κάθε πυράν ;

1) Προσευχαί, διάφοροι επικλήσεις, εόρκια, ᾄσματα, κρότοι, θόρυβος.
Καταγράψατε τὰ σχετικὰ κείμενα .....

2) Πηδήματα, χοροί γύρω από τήν πυράν. (Περιγραφή λεπτομερής)

- 3) Τί καίονται εἰς τὰς πυρὰς αὐτάς· (κάψιμον τροχοῦ ἀμάξης, λουλουδιῶν τοῦ Μάρτη, τοῦ στεφάνου τῆς Πρωτομαγιάς κλπ.) ....

.....
 .....
 .....
 .....

- 4) Καίονται (ἢ ἐκαίοντο) ὁμοιώματα· π.χ. κατὰ τὸ Πάσχα ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα· (περιγράψατε λεπτομερῶς) .....

.....
 .....
 .....

- 5) Παραθέσατε λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ἐθίμου εἰς τὸν τόπον σας

.....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

.....
 .....

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ
ΔΙΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

- 1.- 'Εξεταζόμενος τόπος: χωρίον 'Ελαιοχώριον.
(πλησιότερον ὄνομα: 'Αλη-Σούμπαση), 'Επαρχίας: Πατρῶν
Νομοῦ: 'Αχαΐας.
- 2.- 'Ονοματεπώνυμον τοῦ ἐξετασθέντος καὶ συμπληρώσαντος:
ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ, διδάσκαλος.
Τεχνδρομικὴ διεύθυνσις: 'Ελαιοχώριον Πατρῶν.
Πόσα ἔτη διαμένει εἰς τὸν ἐξεταζόμενον τόπον: ἀπὸ τοῦ 1968
ἕως σήμερον, ἤτοι, δύο ἔτη.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΒΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΝ
ΔΙΑ ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ
ΚΑΙ ΚΑΤ' ΕΘΙΜΟΝ ΠΥΡΑΣ

Λεπτομερής περιγραφή του γεωργικού βίου από της προετοιμασίας
διὰ τὴν σπορὴν τῶν δημητριακῶν μέχρι τοῦ ἁλωνισμοῦ καὶ τῆς ἀ-
ποθηκεύσεως αὐτῶν.

Α' ΤΑ ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΚΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟ ΤΟΥ 1920.

Κατόπιν σχετικῶν πληροφοριῶν τῆς ὑποῤεως συνεκέντρωσα παρὰ τῶν κα-
τωτέρω κατοίκων τοῦ χωρίου Ἑλαιοχωρίου:

- 1.-Νικολίου Παναθανασίου, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 73 ἐτῶν, με
γραμματικὰς γνώσεις Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιοχωρίου,
- 2.-Γεωργίου Σκουτά, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 71 ἐτῶν, με γραμ-
ματικὰς γνώσεις Δημοτικῶν Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιοχωρίου,
- 3.-Σπυρίδωνος Παναγοπούλου, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 63 ἐτῶν,
με γραμματικὰς γνώσεις Δημοτικῶν Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιο-
χωρίου,
- 4.-Δημητρίου Κανελλοπούλου, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 69 ἐτῶν,
με γραμματικὰς γνώσεις Δημοτικῶν Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιο-
χωρίου,
- 5.-Σπυρίδωνος Γεωργοπούλου, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 59 ἐτῶν,
με γραμματικὰς γνώσεις Δημοτικῶν Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιοχω-
ρίου,
- 6.-Ἀγγέλου Παναγοπούλου, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 54 ἐτῶν,
με γραμματικὰς γνώσεις Δημοτικῶν Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιο-
χωρίου καὶ
- 7.-Νικολίου Νικολίου, κατοικοῦ τοῦ χωρίου, ἡλικίας 54 ἐτῶν, με γραμ-
ματικὰς γνώσεις Δημοτικῶν Σχολαίου καὶ καταγομένου ἐξ Ἑλαιοχωρίου,
δύναται νὰ περιγράψῃ λεπτομερῶς ὁ γεωργικὸς βίος τῶν γεωργῶν τῆς πε-
ριοχῆς ὡς ἀνωθι:

Αἱ ἴδιαι ἀγροτικαὶ περιοχαὶ προωρίζοντο διὰ σπορὴν καὶ διὰ βοσκήν
τῶν ποιμνίων, διότι δὲν ὑπῆρχον χωριστὰ διὰ νὰ ἀναλλασσῶνται κατὰ
δυσστήματα.

Αι περιοχαί αὗται ἄνηκον εἰς φυσικὴ πρόσωπα καὶ ὁ πατέρας, μετὰ τὸν γάμον τῶν τέκνων του διένεμεν τὴν περιουσίαν εἰς ταῦτα.

Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ πλεῖστοι ἡσχολοῦντο εἰς τὴν γεωργίαν, ὀλίγοι μὲ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἑλάχιστοι μὲ ἄμφοτέρας τῆς ἐνσχολήσεως. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ σήμερον.

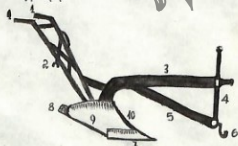
Εἰς τὰ ἐρωτήματα τῆς σελίδος 2ας β, γ, 1, 2, 3, 4, 5, 6α καὶ 6β δὲν υφίσταται ἀλλαγῆσις καθ' ὅσον εἰς τὴν ἐνταῦθα περιοχὴν δὲν ὑπῆρχον, οὔτε ὑπάρχουν καὶ σήμερον, τεχνίται, γυλιεκτήμονες, δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο ἐργάται, οὔτε δούλοι καὶ οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι ἠργάζοντο εἰς τὰ κτήματα τῶν γονέων των.

Τὰ χωράφια ἐλιπαίνοντο μὲ ζωϊκὴν κόπρων (αἰγοπροβάτων) ὧν εἶχον ζωῶν, τῶν δὲ υπολοίπων διὰ φυτικῆς (καὶ σιν κλαμῆς μετὰ τὸν θερισμόν) καὶ μὲ κίλυφιν τῆς χλόης καὶ ἄλλων δημητριακῶν δι' ὁργώματος.

Τὸ ἔτος 1930 ἐγένετο τὸ πρῶτον ἡ χρήσις χημικῶν λιπασμάτων, ἐπειδὴ τότε ἐδρύθη ὁ Ἀγροτικὴ Πράξις τῆς ἐπαρχίας (υποκατάστημα Πιτρῶν) ἐκ τῆς ὁποίας ἐπρομηθεύοντο τὰ λιπάσματα ἐκείνη πτωσίσει.

Τὸ σιδηροὺν ἄροτρον ἐχρησιμοποιήθη τὸ 1925 καὶ ἐφ' ἑξῆς, αἱ δὲ γεωργικαὶ μηχαναὶ τὸ 15ετίας (ἀπὸ τοῦ ἔτους 1955) ἐχρησιμοποιεῖται τὸ μονότρονον ὑψηλὸν ἄροτρον εἰς ὅλα τὰ κτήματα. Τὸ ἄροτρον τοῦτο ἐπρομηθεύοντο ἐκ τοῦ ἐμπορίου καὶ σ συγκεκριμένα ἐκ τῆς βιομηχανίας Νικητρίνη καὶ Σταματοπούλου.

(Παραθέτω σχεδίουγραμμα τοῦ ἄροτρου τούτου):

Αἱ ὀνομασίαι τῶν μερῶν αὐτοῦ εἶναι:

1.-Κεροῦλι.	6.-Τσιγγέλι (γιν' τὸ πλατζόνι).
2.-Κλειδὸς ἄροτρου.	7.-Βίσις.
3.-Σταβρί.	8.-Ἀλετροπῶδα.
4.-Υψόμετρον.	9.-Φτερό.
5.-Βέργα τοῦ υψομέτρου.	10.-Υνί.

Τὸ τρακτέρ ἐχρησιμοποιήθη τὸ πρῶτον ἀπὸ 15ετίας (1955), ὅπως καὶ αἱ μηχαναὶ θερισμοῦ, δεσίματος σταχῶν καὶ ἄλωνισμοῦ.

Τὸ ἐδαφινὸν ἄροστρον (ἀλέτρι) τὸ κατεσκεύαζεν ὁ ἀγρότης μόνος του. Τοῦτο εἰς τὴν περιοχὴν ἐνταῦθα εἶχεν τὴν μορφήν τοῦ εἰκονιζομένου εἰς τὴν

4ην σελίδα ερώτησιν 2α(κίτω δεξιέ μορφή ἁρότρου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν "τὸ ἥλεκτρον".

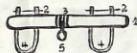
(Παραθέτω τὸ σχέδιον τοῦ ξυλίνου ἁρότρου καὶ τοῦ ζυγοῦ μετὰ τοῖς ἀντιστοιχοῦς ὀνομασίαις τῶν διαφόρων μερῶν των):

Σχέδιον ἁρότρου

- 1.-Χερούλι.
- 2.-Ἀλετροπόδα.
- 3.-Φτερό.
- 4.-Σπίθη.
- 5.-Ἰνέ.

Σχέδιον ζυγοῦ

- 1.-Ζυγός.
- 2.-Πιξεύλι.
- 3.-Λουρί.
- 4.-Ζεύλα.
- 5.-Γούζι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τὸ Ἰνέ τοῦ ξυλίνου ἁρότρου ἔχει πλεονέκτημα διὰ τὴν ἁροτρίαν διὸν τῶν εἰδῶν τῶν χωραφίων.

Τὸ σχῆμα τῆς σπίνης τοῦ ἁρότρου εἶναι τὸ τοῦ τῆξου:

Ἦτο δὲ κατασκευασμένη ἐκ ξύλου.

Διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ ἐπιδιόρθωσιν τοῦ ἁρότρου ἐχρησιμοποιεῖτο τὸ σκερπίνι, τὸ πρίονι, τὸ ἁρίδι, τὸ ξυλοφύτι καὶ τὸ στενοσκερπίνον. Τοῦτο κατὰ τὸ ἔν ἡκρον ὁμοιάζει πρὸς τὸ κοινὸν σκερπίνι καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἡκρον, ἁποτελοῦν ἔν σώμα, ἔφερε στενὴ σιδήρᾳ λήμᾳ, ὡς τὸ σημερινὸν σκαρπέλον, τὴν "σμίλαν ἢ σκαρπέλον".

(Παραθέτω σχεδιδίγραμμα τοῦ στενοσκερπίνου):

Διὰ τὸ ἄροτρον (ὄργωμα) ἐχρησιμοποιοῦντο δύο βόες καὶ σήμερον χρησι-
μοποιεῖται ἓν ἄλογον ἢ ἡμίονος. Ὁ ζυγὸς διὰ τὸ ζευγῆρισμα τῶν δύο
ζῶων ἦτο ἀπαραίτητος.

Ἐχρησιμοποιεῖτο ὁ ἐκ δεξιῶν τῆς σελίδος 6 εἰκονιζόμενος ζυγός, ὡς
παράθεται, μὲ μόνην τὴν προσθήκην εἰς τὸ κέντρον ἐνὸς ἐξαρτήματος, ὁ-
νομαστικῶς "γοῦζι" καὶ σχήματος ὡς κατωτέρω:

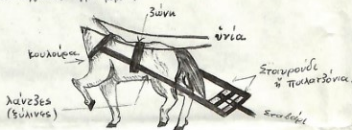

κατασκευαζομένου ἐκ κλίδου κέντρου ἢ ἀγριλῆς ἢ διαφόρων ἄλλων ἀγριο-
ξύλων. Τοῦτο ἦτο ἀπαραίτητον ἐξάρτημα τοῦ ζυγοῦ καὶ ἐχρησίμευεν διὰ
τὴν συγκρίτησιν τῆς "πρόνγκας" τοῦ ἐκένου ἄροτρου διὰ νὰ σύρεται τοῦ-
το. Τοῦτο προσεδένετο ἢ ἐκαστὸν ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ ζυγοῦ.

Ὁ κρίκος ἐκ ξύλου ἐξ οὗ προσδέονται τὰ ἄροτρα διὰ τὸ ὄργωμα ὀνο-
μαστικῶς "γοῦζι".

Ἡ ζευξίς τοῦ ἐνὸς ζώου εἰς τὸ ἄροτρον (σιδηροῦν) γίνεται ὡς ἑξῆς:
Τοποθετεῖται πρῶτον ἡ "κεφαλὴ" καὶ εἰς τὰ ὅποια προσδέονται τὴν κεφαλὴν
τοῦ ζώου, κατόπιν τὰ ὑνία καὶ τέλος αἱ "ζέματα", ὅπως εἶναι: ἡ "κουλούρα"
(εἰς τὸ σχεδίσγραμμα σελίδος 7 λαμβανίτις, ἡ "ζώνη" (ἀπὸ κωκίπουλο), οἱ "
λίντζες" καὶ τὰ "παρατόνια" ἓν ἢ δύο.

(Προσθετὸν σχεδίσγραμμα)

Ἡ ἀροτρίσσις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἀνδρός βοηθουμένου ὑπὸ τῆς γυναικὸς
καὶ τῶν τέκνων.

Ἡ ζευξίς τῶν βοῶν ἐγένετο ὡς ἑξῆς:

Ἐτοποθετοῦντο τὰ βόδια τὸ ἓν κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο καὶ τὰ ἐβαστοῦσεν
ἡ γυναῖκα ἢ κῆποιος ἄλλος. Κατόπιν ἐτοποθετεῖτο ὁ ζυγὸς ἐπὶ τῶν αὐχέ-
νων ἀμφοτέρων τῶν βοῶν καὶ ὕστερον ἐτοποθετοῦντο αἱ ζευγαί. Ἀπὸ τὰ κέ-

ρατα των βοών προσεδέοντο δύο σχοινιά, τὰ "τραβηχτά". Τὰ δύο ζώα έτοπο-
θετοῦντο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, τοῦ στιβαριοῦ καὶ ἡ "πρόνγκα" τοῦ ἄρότρου έ-
περνοῦσεν εἰς τὸ "γούζι". Τέλος τὰ "τραβηχτά" ἐδέοντο εἰς τὸ χερούλι τοῦ
ἄρότρου.

Ὅτε ἐκρησιμοποιοῦντο οἱ βόες πρὸς ζεύξιν κατηθύνοντο ὑπὸ τοῦ γεωρ-
γοῦ με σχοινία τὰ ὅποια προσεδέοντο εἰς τὰ κέρατα τῶν ζώων, νῦν, ὅτε
κρησιμοποιεῖται τὸ ἄλογον ἢ ὁ ἡμίονος κατευθύνεται ὑπὸ τοῦ γεωργοῦ με
σχοινίον τὸ ὅποιον προσδένεται ἐπὶ τῆς "κεφαλῆς".

Κατ' ἄρχας, πρὸ τοῦ 1920, ἡ ἄροτρίασις τῶν χωρῶν ἐγίνετο ὡς τὸ
παροτιθέμενον σχεδιάγραμμα (α), ἐνθ σήμερον γίνεται περιφερειακῶς ὡς π
εἰς τὸ σχεδιάγραμμα (β).

Ἡ δὲ σπορά καὶ τὸ ὄργωμα ἐγίνετο, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ σήμερον νά
γίνεται εἰς σκοριξὲς καὶ ἡ σπορίξ, ἐχωρίζετο με αὐλάκις.

Ὅπου δέν εἶναι δυνατόν νά περάσῃ τὸ ἄροτρον, εἰς πετρώδη, βραχώδη,
δρεινὰ μέρη, ἐκεῖ συμπληρῶνται τὰ ὄργωμὰ με τὴν ἑλίνην.

Ὁ τρόπος τοῦ καθετοῦ ἐργατοῦ εἰς τὴν συνήθη καὶ αὐτὸς ἐξακολου-
θεῖ καὶ σήμερον. Γίνεται δὲ ἡ χάραις τοῦ εἰς τὸ ὄργωμα

Εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰνισμοῦ, μετὰ τὰς πρώτας χορταστικὰς βροχὰς ἄρ-
χίζει ἡ ἄροτρίασις διὰ τὴν σποράν τῶν δημητριακῶν. Γίνονται δύο ὄργω-
ματα:

α) τὸ ὄργωμα ἢ γόρισμα καὶ

β) τὸ διβόλισμα, σπέρσιμο.

Μετὰ τὸ φύτευμα τῶν κηπευτικῶν (συνήθως γίνεται ἐαρινὴ φύτευσις) γί-
νονται τρεῖς ὄργωματα, χωρὶς ἰδιαιτέραν ὀνοματολογίαν.

Τὸ χωράφι ἀφήνεται εἰς ἀγρανάπαυσιν κίθις δεῦτερον ἔτος.

Τὰ ὄργωματα τὰ ὅποια κρησιμοποιοῦνται διὰ τὴν σποράν εἶναι τὸ δι-
σκι, εἰς τὸ ὅποιον περιέχεται ὁ σπόρος καὶ ἐξ αὐτοῦ σκορίζεται ἐπὶ
τοῦ ἐδάφους. Κρησιμοποιεῖται ἀκόμη καὶ ὁ "γούβας" εἰς τὸν ὅποιον τοπο-
θετοῦν τὸ λίπασμα καὶ ἐξ αὐτοῦ τὸ διασκορίζουν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Πρὸς καθορισμὸν τοῦ ἄρότρου ἐκ τοῦ χώματος, τῶν χόρτων κ.λ.π. κρη-
σιμοποιοῦν τὴν "ἑλίνην". Αὕτη ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν ράβδον ἐυλίνην ἢ σι-
ρηρὴν ἢ ὅποια εἰς τὸ ἔν ἄκρον φέρει μίαν "σπίτουλαν" (Προσέτω σχεδιά-
γραμμα):

Μετά τὸ ὄργωμα γίνεται ἀπαραιτήτως σβήρνισμα τοῦ χωραφιοῦ.

Ἡ δὲ σβήρνα κατασκευάζεται ὑπὸ τοῦ ἰδίου γεωργοῦ προχειρῶς ὡς ἔ-
ξης. Βίς ἓνα πλαίσιον ἐβλινον(σανίδες) σχήματος ὀρθογωνίου παραλληλογρά-
μου, περιπλέκονται κλάδοι ^(φυλάδες) πῆχους ἑνὸς ἑκατοστοῦ ἐξ Ἀλυγριῶς, ἀφοῦ προη-
γουμένως ἔχουν τεθεῖ ἐπὶ τὴν φωτιὴ διὰ νὰ λυγίσουν εὐκολώτερον.

(Παραθέτω σχεδιδόγραμμα):

Τὰ ἔργα ταῦτα τὰ ὅποια χρησιμοποιοῦνται διὰ τὸ σκίψιμον καὶ τὸ σκάλι-
σμα τῶν ἀγρῶν ἢ τῶν κήπων εἶναι τὸ σκαλιστήρι καὶ ἡ ἀρίνη ἢ ξινίρι.
(Παραθέτω σχεδιδόγραμμα):

Τὸν ζευγολόγην εἰς τὸ ὄργωμα βοηθοῦν ἡ γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα του.
Αὐτοὶ τραβοῦν τὰ ζῶα, σπίζουν ὀπισθεν τοῦ ζευγολόγου τοὺς βόλους ἢ
σπέρνουν καὶ λιπίνουν.

Διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ὀσπρίων ἐκαλλιεργοῦντο καὶ καλλιεργοῦνται
ἐκὸν καὶ σήμερον τὰ ποτιστικὰ χωράφια. Ἡ σπορὰ ἐγένετο ὡς καὶ τῶν
δημητριακῶν, δηλαδὴ σπυρτά.

Ἀντιθέτως διὰ τῆς ζωτροφίης ἐκαλλιεργοῦντο τὰ ξηρὴ χωράφια.

Ἡ καλλιέργεια τῶν γεωμήλων ἐγένετο καὶ γίνεται ἐκὸν καὶ σήμερον
ὡς ἐξῆς: πρὸς τοῦ 1920, ἤνοιγοντο σπαστικὰ μετὰ τὸ ξινίρι, σήμερον μετὰ
σιδηροῦν ἄροτρον. Κατόπιν ἐγένετο τὸ κομμάτισμα τῆς πετρίτης εἰς τόσα
μέρη ὅσοι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ ἐφυτεύοντο εἰς αὐλίκια.

Β. Θ Ε Ρ Ι Σ Μ Ο Σ

α) Εργαλειοθερισμού. Εις τήν περιοχὴν ἐθερίζον καὶ θερίζουν μετ' τὸ "δραπνί" δδοντωτό, ὅπως παρατίθεται εἰς τὸ σχῆμα Ἀριστερῆς τῆς σελίδος 12.

Τὴ χόρτα τὴ ἐθερίζον μετ' τὴν κόσσα μέχρι σήμερον, ὡς εἰκονίζεται.

Ἡ λεπίς τοῦ "δραπνίου" ἦτο δδοντωτή.

Ἡ χειρολαβὴ τοῦ ἦτο κατασκευασμένη ἀπὸ ξύλου καὶ ἐλέγετο "φοῦχτα ἢ χεροῦλι". Ὁδὲ σκελετός (σιδηρούς) ἐλέγετο "δραπνί".

Τὴ θεριστικὰ αὐτὰ ἐργαλεῖα κατασκευάζον "οἱ χαλκίδες" δηλαδή αὐτοὶ ποὺ ἀσχολοῦνται μετ' τὴν κατασκευὴν σιδηρῶν ἐργαλείων, οἱ σιδεράδες.

Ὁ θερισμὸς τῶν δημητριακῶν ἐγίνετο ἁπλοῦς μετ' τὸ "δραπνί" κατὰ θῶς καὶ ὁ θερισμὸς τῶν ζωοτροφῶν, ἐνῶ τῶν ὀσπρίων συνήθως μετ' τὴν χέρια. Σήμερον ὅμως αἱ ζωοτροφαὶ καὶ ὁ θερισμὸς τῶν ὀσπρίων γίνεται μετ' τὴν κόσσα.

β) Θερισμὸς τῶν δημητριακῶν.

Τὴ δημητριακὰ ἐθερίζον μετ' τὸ "δραπνί", ἀναλόγως τοῦ ὕψους τῆς καλλιέργειας καὶ τοῦ χρόνου περὶ τοῦ θερισμοῦ.

Οἱ στάχυες ποὺ ἔμενον εἰς τὸ κηρύσι μαζί μετ' τὴν ρίζαν μετ' τὸν θερισμὸν ἐλέγοντο "καλαμισ", ἔτσι, ὡς ἐπ' αὐτοῦ καὶ σήμερον νῦν λέγεται.

Ὁ θεριστὴς θερίζει καὶ δένει τὸ "χερόβολα" τὴν βιοτὰ ἀποθέτει ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Οἱ "χεριές" τοποθετοῦνται ἢ μία ἐπὶ πᾶσι τῆς ἄλλης καὶ ὅταν συμπληρωθῶν πέντε, περὶπου, δένεται τὸ "χερόβολον". Αἱ δὲ κεφαλὴ τῶν σταχυῶν εὗρισκονται πρὸς τὴν αὐτὴν κατεύθυνσιν.

Τὴ τοποθετούμεν μαζί δριγμὰ λέγονται "δεμίτια".

γ) Οἱ θεριστὰ.

Εἰς τὸν θερισμὸν λαμβάνουν μέρος ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Ὅμως ἤρχοντο θεριστὰ καὶ ἀπὸ ἄλλου τόπου, ὅπως τὴ δρεινὴ (Καλαβρυτοχώρια), νησιὰ τοῦ Ἰονίου Πελάγους.

Ἡ ἀμοιβὴ τῶν θεριστῶν τούτων ἐγίνετο εἰς εἶδος. Εἰργάζοντο μετ' ἡμερομισθίου εἰς τὸ βιοτὸν υπελογίζετο καὶ τὸ φαγητόν. Τοῦτο ἀνῆρχετο εἰς διπλῶ(8) διημέρας σίτου.

Κατὰ τὸν θερισμὸν δέν ἐνεδύοντο μετ' ἰδίαιτόν τι ἐνδυμα, ἀλλὰ ἐν συνήθει, οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες ἐφόρουν μίαν ποδίς διὰ νῦν μὴ τοὺς τρυποῦν τὴν ἀγνίαν.

Δέν εδίδετο καμμία ιδιαιτέρα προσοχή ως πρός τήν ημέραν τῆς εβδομίδος ἢ τοῦ μηνός κατὰ τήν ὕποψιν ἔπρεπε νά ἀρχίσῃ ὁ θερισμός. Συνήθως, ὅμως, ἀπέφευγον τήν ημέραν Τρίτην θεωροῦντες ταύτην ὡς ἀποφράδα.

Ἐτραγουδοῦσαν κατὰ τόν θερισμόν καί πολλή τραγοῦδι.

Παραθέτω μερικῇ:

1.- Κίτω στόν κίμπο τόν πλατύ

Κίτω στόν κίμπο τόν πλατύ, κοιμῇ τ' ἡ κόρη μοναχή
κοιμῇται κι ὄνειριρίζεται, βλέπει κι ἄρεβωνιάζεται.
Βλέπει σέ περιβόλι ἔμπαινε, σέ πύργο ἐκατέβαινε.
Βλέπει ποτάμια μέ νερό.

Ἐξήγα το ἡ μίνν' ὄνειρο, πού εἶδα τό κινόμοιρο.

Ὁ πύργος εἶν' ὁ ἄντρος σου, τό περιβόλι ὁ γάμος σου
καί τό ποτάμιο μέ νερό, εἶν' ὁ σπυρταθεριό..

(Μιλόπουλος Πάουλος).

2.- Ὁ Γιάννος καί ἡ Παθώνα

Κίτω στόν κίμπο τόν καλ' ἔργον
θερίζ' ὁ Γιάννος κι ἡ Παθώνα
στοίχημα βάζουν ἡ Γιάννος κι ἡ Παθώνα
πόλός θά διψήσῃ προτοῦ νάρθῃ τό γιόμα.
Διψᾷ ἡ Παθώνα προτοῦ νάρθῃ τό γιόμα.
"Νερό βρέ Γιάννο, γιά θά πεθάνω
καί στοίχημα τέτοιο δέν ξαναβῶν".

(Νικόλαος Παπαθανασίου).

3.- Ὁ Κοπετίν Γιάννος

Ἐκίωσ' ἀπίνω Γιάννο μου καί μὴ βαριοκοιμᾷσαι,
βρέχ' ἡ οὐρανός καί βρέχεσαι, χιονίζει θά κρυώσῃ.
Θά σοῦ βραχοῦν τ' ἄρματα καί τ' ἄργυρ' πουμπιῇ σου
καί τ' ἀσημένιο σου σπᾷ.

(Δημήτριος Κανελλόπουλος)

Τό τραγοῦδι αὐτό τό τραγουδοῦσαν κατὰ τό "κολιτσιό".

4.- Γινηκαν τό γεγνήματα.

Γινηκαν μαρῆ, γινηκανε τό γεγνήματα
ἄχ, καί βάλανε στό θερό, ποιόν νά στελῶ νά σέ φέρω.
Πῆρα μαρῆ, πῆρα τό δραπινάκι μου

καί πῶς νά θερύσω, μαῦρο μῦτις νά φιλήσω.
Πῆρα μωρέ, πῆρα νὰν ὀργω(μῶ) σάν πλατό
καί τήν σκοριό μεγάλη, σάν ἐσένα δέν εἶν' ἄλλη.

(Νικόλαος Νικολάου).

5.- Ἡ Παπαδοπούλα.

Παπαδοπούλα θέρριζε σ' ἕνα δασύ κριθῆρι
κι οἱ πόνοι τήν βαρέσανε κι οἱ πόνοι τήν βαρούνε
καί στό δεμῆτι ἀκούμπησε....

(Νικόλαος Νικολάου)

Τό πιό πῖνω τραγουδιό εἶναι ἀτελείωτο διότι δέν ἐσυνεῖτο τήν
συνέχεια.

"Ὅλα αὐτά τά τραγουδιὰ ἐτραγουδοῦντο ἐπὶ ἕναν καί μετὰ ὅλοι μαζί.

Καί εἰς τήν ἐνταῦθα περιοχὴν τήν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ θερισμού,
προτοῦ τελειώσῃ ὁ θερισμός ἀφήνουν εἰς τό χωράφι ἕνα μέρος ἀθερί-
στον, ὅπου τόχαι ^{τοῦ ἔλας} γόυρι. Ὡς γόυρις οὗτοι ἔμενον ἐπεθετιμένοι καί
τόν ἔτρωγον τὰ ζῶα καί τὰ πτηνὰ καί ἐβρέτο κανέν ἰδιώτερον σῆμα εἰς
τό μέρος αὐτό.

Ὁ τὸ δεμῆμα

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τό δεμῆτισμα ἐγένετο κάπως μετὰ τόν θερισμόν.

Τοὺς στήχους τοὺς ἔδεσαν ὁ θεριστής με τήν καλαμίδα τοῦ ἰδίου "στα-
ριου" ποῦ ἔβγαζαν "ξερριζωτή" καί ἐβρέχато με νερό ἢ με τό σίλιο τοῦ
θεριστοῦ, φιδ νά γίνῃ πιό εὐλύγιστη. Ὡς τοῦ τρόπου τούτου, δεσμίματος
τῶν σταχῶν οὐδέν ἄλλον ὄργανον ἢ ἐργαλεῖον ἐχρησιμοποιεῖτο.

Τὰ δεμῆτια μετὰ τό δεσίμον δέν ἀφήνοντο εἰς τήν ἰδίαν θέσιν, ἀλλὰ
συνεκεντρώνοντο εἰς ὀρισμένην θέσιν καί ἐτοποθετοῦντο κατὰ σειρὰς, ἡ
μὴ ἐπὶ πῶς εἰς τήν ἄλλην, καί εἰς ὕψος περίπου 3-4 μέτρων, σχηματίζοντα
κυλινδρικήν στήλην. Ἡ τοποθέτησις αὕτη ἐγένετο χωριστὰ διὰ καθέ εἰ-
δους "γενήματος".

ε) Συγκομιδὴ τῶν γεωμηλῶν.

Ἡ καλλιέργεια τῆς πιττάς ἤρchiσεν ἄρκετὰ ἔτη πρὸ τοῦ 1900, εἰς πο-
λὸ μικρὰς ποσότητες, 10-15 διῶδες. Τό φῦτευμα αὐτῆς γίνεται, συνήθως, τὸν
Μάρτιον μῆνα.

Ἡ ἐξαγωγή τῶν γεωμηλῶν ἐγένετο, πρὸ τοῦ 1920 με τήν σκαπίνην καί
σήμερον με τό σιδηροῦν "ροτρον(μονόφτερον).

στ) Συγκομιδὴ τοῦ σανόυ.

Δέν ἐσυνηθίζετο ἡ διατροφή τῶν ζῶων κατὰ τόν χειμῶνα με σανόν, τρι-

φύλλι, βίκιον, κ.λ.π), *Αλλ' με Άχυρα, κορφάδα Άραποσιτιού καί πούσι Άραπος φειτού". Εξ Άχυρον καί η κορφάδα Άφου εξαράζοντο εις τόν ήλιον, Άπεθη-
κεύοντο, ενώ τό "πούσι" έδίνετο διά τροφήν εις τά ζώα χλωρόν.

'Ο θερσιμός του σπινού εγίνετο κατά τούσμήνας' Ιούλιον καί 'Ιούλιον
με τήν χρησιμοποίησιν του "δραπίνου".

'Η ξήρανσις του χόρτου εγίνετο εις τόν ήλιον καί κατόπιν "Αγκαλιές-
Αγκαλιές" μεταφέρτετο εις τήν Αποθήκην πρός Αποθήκευσιν. Μερικοί έκαναν
καί δεμτία τά όποια έδένοντο μέ "βούρλο".

Π: Α Δ Ω Ν Ι Σ Μ Ο Σ

Τά δεμτία πρός Αλωνισμόν συνεκεντρώνοντο εις τό Αλώνι.

"Ο τόπος όπου έτοποθετούντο τά πρός Αλωνισμόν δεμτία λέγεται "Θερ-
μνοστίσι". 'Η δέ τοποθέτησις των έγινεταί "σταυρωτά".

'Υπήρχαν Ανέκασθεν Αλώνι άπό τούς Αλωνισμόν των δημητριακών.

Τό Αλώνιον κατασκευάζετο άπό τόν τυνοικισμό ή το ύ χωρίου, εις τόν
τό χωράφι.

Επειδή τόν Αλωνισμόν άρχιζον άπό τούς Αλωνισμούς των δημητριακών, περι-
πτωών υπό ή ποια οίκογένειά δέν είχεν Αλικιόν της Αλώνι, ήλωνιζεν μέ
τήν σειράν, πρώτος ο νοικοκύρης καί ακολουθώς ο φιλοξενούμενος.

Τό Αλώνισμα άρχιζεν άπό τούς 24 ή 25 'Ιουνίου καί έτελειώνεταί εις
τάς 15 ή 16 Αυγούστου (της Παναγίας).

Τό Αλώνι είναι χωματόλωνον. Αυτό είχεν σχήμα κυκλικόν καί τό όπε-
δόν του ήτο εκ χώματος. Εις τό μέσον φέρει στύλον εκ ξύλου.

Είθε έτος, πρό της έναρξεως του Αλωνισμού γίνεται καθαρισμός του
χωματίλωνου εκ των χόρτων μόνον χωρίς καμμίον, ιδιαιτέρων, Άλλην φρον-
τίδα.

'Η προετοιμασία του Αλωνιού καί η έναρξις του Αλωνισμού δέν γίνε-
ται εις ώρισμένην ήμέραν καί ώραν.

'Η τοποθέτησις εις τό Αλώνι των δεματιών, καθώς καί τό άπλωμα των
στάχων πρός Αλωνισμόν γίνεται κατά κυκλικής σειράς καί όλθεν καίγι-
α, άρχίζοντας τούς κύκλους άπό τήν βάση του ξυλίνου στύλου εις τό κέν-
τρον του Αλωνιού.

Τό Αλώνισμα των σταχών γίνεται διά της χρησιμοποίησεως έπλων.

'Εδώ, πρός Αχυροποίησιν των σταχών υπό των έπλων χρησιμοποιούνται
8-10 έπλοι ολίγινες προσδένονται εκ του ξυλίνου στύλου (στηγερός) μέ

σχοινίον και από την "λοιμορίδα".

Σήμερα δεν γίνεται άλωνισμός διὰ τῶν ζώων, ἀλλ' διὰ μηχανήματος (ἁλωνιστικῆς μηχανῆς).

Τὴ ὁσπρία (κουκιλί, ρεβέθια, φασόλια) ἤλωνίζοντο διὰ τῶν ποδῶν ζῶων ζευγνυομένων καὶ περιφερομένων ἐπὶ τῶν στοχῶν τούτων ὅπως καὶ τῶν στοχῶν τοῦ σίτου.

Ὁ ἁλωνισμός ἤρχιζεν, συνήθως ἀπὸ τῆς 10 π.μ. ὅποτε "ἐπαιρνε λίγο ἡ μέρα" μέχρι τῆς 3 μ.μ. ὅποτε διακόπτετο διὰ νὰ συνεχισθῇ τὴν ἐπόμενῃ.

Ἐδῶ, χρησιμοποιοεῖται τὸ ἁλωνιστικὸν ἐργαλεῖον "δικριφνί", ὅπως εἰκονίζεται εἰς τὴν εἰκόνα.

Νοτίζομεν τὴν διαίρεσιν τοῦ ἁλωνισμοῦ ὁ γεωργὸς μὲ τὸ "δικριφνί" ἐρχόμενος γύρω εἰς τὸ ἅλῳν, ρίπτει ἐντὸς τοῦ κύκλου τὸν ὅποιον διαγράφουν τὰ ζῶα καὶ τὸν ἁλωνιστὴν τοὺς ἀκόπους στόχους.

Συνήθως χρησιμοποιοῦσαν οἱ ἁλωνιστὴς καὶ τὸ κτύπημα τῶν ζώων. τὸ "κομπάλι" τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ ξυλίνην ράβδον 80 ἐκατ.-1 μετρ. καὶ ἀπὸ λουρί (συνήθως σχοινὶ καὶ ἁλῶνιστὴς δεμένους κατὰ διαστήματα) μήκους 1,5 μέτρον.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἁλωνισμοῦ διὰ τὸ κτύπημα, λέγεται "καλὸν ἁλῶνισμα". Καθ' ἡμέραν ἤλωνίζετο μία σφόδρα πλῆθος κοίτης ἢ βρώμης.

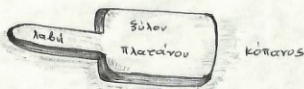
Οἱ ἁλωνισθέντες στόχους, ποτὶς λιχνισθοῦν διὰ νὰ ἀποχωρισθοῦν πρὸς ἄλλα ἀπὸ τὸν καρπὸν λέγονται "λειψίμα".

Ἠλώνιζεν ὁ ἴδιος ὁ γεωργὸς μὲ ἰδικί του ζῶα ἀλλὰ ἤρχοντο καὶ ἀπὸ ξένα μέλη (βουνήσιοι) οἱ "βαλμάδες" μὲ ζῶα ("λογα καὶ μουλάρια) καὶ ἠλώνιζον.

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς γεωργοὺς εἶχον ἐλαχίστας ποσότητας σίτου ἐχρησιμοποιοῦν, διὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τῶν στόχων ἀπὸ τῆς καλαμῆς τὸν κόπνον.

Τὸ ἐργαλεῖον τρῦτο ὀνομαζέτο "κόπνος" καὶ ἦτο κατασκευασμένος ἀπὸ ξύλον πλατίνου. Ἐφερε ληβὴ κυκλικὴν διαμέτρου 2 ἕως 3 ἐκατ. καὶ κεφαλὴ πεπλατυσμένη πῆχους ὁμοίως.

(III) ὁρθῶς σχεδίαγραμμα):

πολύς καρπός.

Τό άνέμισμα γίνεται μέ τό "δικριίνι" καί τό "φτυρί".

Τό λίχνισμα τό κίμνει όποιος τόχει. Συνήθως οί άνδρες.

Τί χονδρά τεμάχια τών στοχώων, τή όποια μετά τό λίχνισμα προμένουν μετά τού καρπού, λέγονται "κόσταλα". Ό καρπός άποχωρίζεται μέ τό σφρωμ μέ "λαγνιρί" κατόπιν μέ τό δριμόνι, πού τό υποστυλώνουν μέ τό "δικριίνι".

Όταν έτοιμοσθ ή καρπός σχηματίζεται εις σωρόν. Αύτός σωρεύεται μέ τό "φτυρί" καί χαράσσεται σταυρός άπό τής μίης άκρας τού έδάρου έως τής άλλης καί εις τό επίνω μέρος καρφώνεται τό "φτυρί" καί γίνεται καί προσκόνησις καί άσπισμός τού σωρού υπό τού γεωργού.

Κανέν άλλον έθιμον δέν έπικρατεί .

Άπό τό σίτι έγένετο ή διανομή τών χρεών καί τών άλλων βαρών.

Έβρίδοντο:

τό παπαδιότικο,

τό άγροφυλικότικο,

τό άλωνιότικο,

τού νεροπούλου. Μέτρον χωρητικότητος ήτο ό τεναές περίπου, 12 δικίδες.

Η άποθήκη τού καρπού έλκετο εις τό σπίτι έντός ήλκοντο ά-
σόντου.

Τό άχυρον άποθηκεύετο εις τόν αγρόν.

Ό χωρισμός τού καρπού πρός σπέρν τού έπομένου έτους έγένετο εις τό άλώνι. Συνεχίζοντο οί καλύτεροι σπόροι.

Δ. Ε Τ Η Σ Ι Α Ι Π Υ Ρ Α Ι

Ένταυθα δέν έπικρατεί ουδέν έθιμον σχετικόν μέ τό άναμμα πυρών εις τήν ύπαιθρον ή τής οικίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ: Τίς πληροφορίας καί περιγραφές γύρω άπό τό άροτρον (έδλιμον καί σιδηροτόν) έδωσαν ό Ίωάννης Σκούρας, καθ' όσον ήτο ό κατασκευστής τού ξυλίνου άρότρου καί ό επιδιορθωτής τού σιδηρού.

Τίς πληροφορίες γύρω άπό τήν δλην έργασία τού δργάματος, θερι-
σμού καί άλωνισμού κατ' άσειράν οί κίτωθι: Άγγελος Παναγόπουλος, Δημήτρι-
ος Κονελλόπουλος, Νικόλαος Νικολάου, Σπυρίδων Παναγόπουλος, Σπυρίδων Γεωρ-
γόπουλος.

(ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΘΕΟΦΙΛΑΤΟΣ, διδάσκαλος)

Η συλλογή αύτη έγένετο άπό 10-Δέκεμβριου μέχρι 17ης Ιανουαρίου
1970.